

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

**Vi bringer på forsiden vor hyldest til 4-maj-dagen,
der er den største dag, vor slægt har oplevet.**

Kammeraternes Hjælpefond

Stiftet 1945

Henvendelse om hjælp i henhold til fondens fundats rettes til kontorchef, cand.jur. Hans Andersen, Sløssevej 19, 4894 Øster Ulslev. 53 86 55 59.

Henvendelse ang. feriehjemmet på Kegnæs rettes til overlærer Preben Feddersen, 5874 Lunde-
borg, Hesselager. 62 25 14 77. (Der er 7 senge). Feriehomeets adresse er: Flejmosen 4, Østerby, 6470
Syd-Als, Als. 74 40 53 42.

Tilsynsførende: Ejler Mortensen, Nørregade 6, 6440 Augustenborg, tlf. 74 47 17 04.

Medlemmer: Iflg. fundatsen paragraf 4 kan som medlemmer af fonden kun optages danske statsborgere,
der grundet aktiv indsats i frihedskampen i besættelsestiden har været indsat i danske eller tyske
fængsler eller i danske eller tyske fange- eller koncentrationslejre.

På fondens møde den 24. september 1977 besluttedes det, at fondens virksomhed især skulle samles
om at videreføre feriehjemmet på Kegnæs, at videreføre bladet »Pigtraad« og at søge sikret, at 4. maj
fortsat højtideligholdes i Ryvangen.

Forretningsudvalget:

Formand: Kontorchef, cand. jur. Hans Andersen.

Sløssevej 19, 4894 Øster Ulslev. Tlf. 53 86 55 59.

Næstformand: Civilingeniør Mogens Dyre,

Kærvej 14, 6400 Sønderborg. Tlf. 74 42 86 26.

Kasserer: Skræddermester Povl Brandt, Glerupvej 19, 2610 Rødovre. Tlf. 42 91 13 72. Giro 1000 780.

Sekretær: Skoleinspektør Johs. Fosmark, Chr. Winthers Vej 1, 8600 Silkeborg. Tlf. 86 81 07 09. Giro 1000
780.

Overlærer Preben Feddersen, Caroline Amalievej 11, Lunde-
borg, 5874 Hesselager. Tlf. 62 25 14 77.

Den øvrige bestyrelse består af:

Kontorchef Niels Christian Andersen
Volmersvej 5, 6330 Padborg
Tlf. 74 67 31 53

Sektionschef Hans Bøjlund
Påbyvej 36, 6000 Kolding
Tlf. 75 56 90 49

Direktør G. Jespersen
Gullestrupvej 7, 7400 Herning
Tlf. 97 12 11 84

Direktør Bernth Johannesson
Jacobys Allé 16, 2.th.,
1806 Frederiksberg C
Tlf. 31 31 86 86
Sommer 42 30 64 58

Læge Axel Jørgensen
Duebrødrevvej 14, 9000 Aalborg
Tlf. 98 10 15 80

Oberst K. Kjeldsen
Tingagerhjemmet, 5750 Ringe
Tlf. 62 62 31 63

Tandtekniker Leo Kærø
Dalsvinget 1, 8270 Højbjerg
Tlf. 86 27 04 28

Herreekviperingshandler
Carl Otto Larsen,
Lærkevej 6, 6440 Augustenborg,
Tlf. 74 47 11 60

General Fl. B. Larsen
Lundsgårdsvej 16, 4180 Sorø
Tlf. 53 63 59 20

Forvalter Axel Lauritzen
Lundtofteparken 42, 2.tv., 2800 Lyngby
Tlf. 42 88 12 42

Overbetjent Ejler Mortensen
Nørregade 6, 6440 Augustenborg
Tlf. 74 47 17 04

Redaktør Johs. Rasmussen
Ømkulevej 9, 7100 Vejle
Tlf. 75 82 65 72

Provst Poul Riis
Hostrupsgade 9, 4200 Slagelse
Tlf. 53 53 35 34

Maskinmester H.P. Skjoldborg
Skovbrinken 9, 6400 Sønderborg
Tlf. 74 42 57 07

Fhv. bestyrer
Solveig Skjøtt
Dalsø Park 128, 3500 Lille Værlose
Tlf. 42 48 56 74

Fangesammenslutningens Rekreatjonsfond

Fonden, der er stiftet af SAMMENSLUTNINGEN AF DANSKE FANGER FRA FRIHEDSKAMPEN 1940-45,
yder støtte til rekreatjonsophold for tidligere fanger og andre invaliderede fra frihedskampen.

Ansøgningskema kan rekvireres hos formanden: Jakob Jensen, Højager 12, 3230 Græsted, eller i de
enkelte foreninger. Der kan bevilges støtte på indtil 75 pct. af rekreatjonsopholdets samlede pris, dog
max. kr. 4.000.

Der ydes støtte til ophold på egentlige rekreatjons hjem, kuranstalter, sanatorier etc. Til ophold af mere
feriemæssig karakter kan der ikke bevilges støtte.

Ansøgningskemaet skal ved indsendelsen være udfyldt således, at samtlige spørgsmål er besvaret.
Den i skemaet nævnte dokumentation skal være bilagt. Originale bilag vil blive returneret sammen med
besvarelsen.

Da bevilgede beløb ikke kan udbetales til ansøgeren, men kun til rekreatjonsopholdets arrangør, må
skemaet indsendes i så god tid, at svaret kan være fremme, inden betaling for opholdet skal finde sted.
Det må påregnes, at behandlingen af ansøgninger i fondens bestyrelse tager omkring 14 dage.

Neuengamme Foreningens Rekreatjons- & Hjælpekasse til fordel for Frihedskampens Ofre

Adresse: c/o Frihedsfondens kontor, Æbeløgade 1, 2100 København Ø.

Midlerne fra salg af frimærker med overpris, til fordel for frihedskampens ofre og deres minde, udgivet i
anledning af 40 års dagen - 4. maj 1985, uddeles til rekreatjons formål eller -hjælp i særlige trangstilfælde.
Beløb kan søges af danske statsborgere, der er - eller vil kunne anderkendes - i henhold til lov om
erstatning til besættelsestidens ofre § 1a.

Anmodring om ansøgningskema sendes til ovenstående adresse.

Bladet

Pigtraad- Gestapofangen

ABONNEMENT, BLADREGNSKAB OG ANNONCER

Jens Erik Finderup
Gadstrupparken 3
4621 Gadstrup
42 39 09 91
Giro 9 31 54 54

Årsabonnement 80.- kr.
Udenfor Skandinavien betales
et portotillæg på 80.- kr.

Eventuelle fejl i besørgelsen af
bladet rettes hurtigst muligt
ved henvendelse til udleve-
ringspostkontoret.

REDAKTION

Johs. Fosmark
(ansvarshavende)
Chr. Winthers Vej 1
8600 Silkeborg
86 81 07 09

Kaj Christensen
Præstegårdsvænget 16
5210 Odense NV
66 13 80 10

TRYK

Fjerritslev Avis Offset

INDE I BLADET:

Scavenius sagde.....	23
Sådan oplevede Solveig Skjøtt den 9. april.....	24
4. maj i Frøslev, i Ålborg og i Ryvangen.....	25
Som korporalen oplevede den 9. april	26
Nors Hovedgård indbyder	28
Runde dage	29
N. Zahlers kor	30
Brev til bladet om DALUM-lejren	32
Om Bernadottegården i Roskilde.....	33
Foreningerne	37-39
Bøger	39

De følgende numre af vort
blad udkommer 15/6 og 15/8
1993. Stof må være redaktio-
nen i hænde senest en måned
før.

Pigtraad - Gestapofangen

NR. 2

APRIL 1993

48. ÅRGANG

Organ for Kammeraternes Hjælpefond og Sammenslutningen af danske fanger fra Frihedskampen 1940-45

Buchenwald-klubben · Dachau-klubben · Landsforeningen Erhvervshæmmede fra Frihedskampen
Landsforeningen Gestapo-Fangerne · Foreningen af Gestapofanger fra besættelsen · Hannover-Stöcken-gruppen
Horserød-Foreningen · Landsforeningen af kz-fanger fra Neuengamme
Ravensbrück-gruppen · Sachsenhausen-foreningen · Stutthof-foreningen · Theresienstadt-foreningen

Scavenius sagde til sidste minut, at en 9. april ikke kom!

Det vidste han fra »helt pålidelig kilde«. - Hvem denne kilde var, og hvordan Scavenius reagerede, da tyskerne alligevel kom.

Afredaktør Edvard Andersen

Mandag den 8. april 1940 ved midnatstid stod jeg sammen med min kollega Povl Sabroe, også kendt under navnet »Den Gyldenblonde«, på Jægersborg Allé i Charlottenlund. Som medarbejdere ved Dagbladet Politiken havde vi begge deltaget i et stort fagbetonet erhvervsmøde, han som vittig causør, jeg som rapporter og referent. Før Sabroe og jeg skiltes for at gå hver til sit, talte vi ikke blot om de mange rygter, der gik om en forestående tysk-nazistisk indmarch i Danmark.

Vi talte også om Erik Scavenius, som på den tid var formand for Politikens bestyrelse. Han kom næsten dagligt på redaktionen i disse dage, og da han blev anset for at være en af datidens mest skarpsindige og bedst underrettede udenrigskyndige, blev der naturligvis lyttet meget til, hvad han sagde.

Netop i de seneste, rygtefyldte dage havde han været særdeles sikker i sin bedømmelse af situationen. Da nogle Politiken-medarbejdere udfrittede ham om nyt, svarede han nærmest vredt:

Løgn og snak

- Som jeg mange gange har understreget er den meget snak om, at tyskerne kommer, det rene nonsens. De kommer ikke! Ofte, og så sent om i aftes, har den tyske gesandt von Renthe-Fink personligt over for mig forsikret, vel nærmest svoret, at både rygter og advarsler fra Berlin er løgn og snak.

Povl Sabroe og jeg endte vor samtale på Jægersborg Allé med en bemærkning om, at vi nok allerede næste dag ville erfare mere om Danmarks skæbne. Måske var der noget om det med Norge, men Scavenius' ord om Danmark måtte vel foreløbigt stå til troende. Hvad ville han selv svare, hvis der nu alligevel viste sig grund til tvivl?

Artiklen her, som iøvrigt siden gengiver Scavenius' svar, handler ikke om tirsdagens mange dystre hændelser. I stedet har jeg taget samtalen på Jægersborg som udgangspunkt.

Maskingeværer ved S-toget

Klokken 3 natten til tirsdag - den 9. april - sattes den tyske militær-maskine så småt i bevægelse, og klokken 4 rykkede den frem overalt. Noget senere, men i den årle morgenstund, vækkedes København af de tyske bombemaskiner. »De sorte fugle« var der. Chokeret smågræd min kone og jeg, hvad der så fik børnene til at stortude. Skyndsomst gjorde jeg mig klar til at tage ind på bladet. Undervejs med S-toget så jeg tyske soldater ligge på spor-skrænterne. Deres maskingeværer var rettet mod togene.

På bladet rådede der naturligvis stor opstandelse. Beständig kom der rapporter om, hvad der skete rundt om i landet. Noget senere på morgenen mødte også Erik Scavenius, og redaktionens medarbejdere flokkedes naturligvis om ham. Jeg tror, det var undertegnede, der trængte sig frem med spørgsmålet: »Ja, nu er tyskerne her altså... stik modsat af, hvad De så sent som i går præcist benægtede ville ske?«

Scavenius' svar

Der blev stilhed omkring os, og hvad var så den ellers så selvsikre mands svar? Jeg husker det tydeligt, men har også fundet det i nogle dagbogs-notater fra den 9. april.

Scavenius svarede blot ved at trække på skulderen og sige: - Tja, der tog jeg altså fejl!

Så satte han kurs mod svingdøren, havde ikke mere

Den tyske gesandt von Renthe-Fink. - For at give ham tilstrækkelig magtposition blev han øjeblikkelig udnævnt til »Rigets befaldsmægtigede«.

at sige om den sag. Siden erfarede det, at han påny havde kastet sig ud i vurderinger og stillingtagen. Det gjorde ham så først til udenrigsminister og derpå til statsminister.

I dagene omkring 9. april 1940 var Erik Scavenius 63 år. Som ung var han på Vestfyn opstillet som kandidat for partiet Det radikale Venstre, og skulle som sådan navnlig gå ind for husmændenes sag. Før første verdenskrig var han udenrigsminister i perioden 1909-1910, og umiddelbart før 1. verdenskrigs udbrud blev han igen udenrigsminister, denne gang i tiden 1913-1920. Hans udnævnelse til udenrigsminister under 2. Verdenskrig skete i juli 1940. Det varede ved indtil 1943, da Folkestrejken gjorde en ende på regimet. Hans menneskelige og andre egenskaber ufor-

Erik Scavenius var 9. april 1940 63 år gammel

talt, viste han, som man vil have forstået, til sidste minut for 9. april en forbløffende, helt utrolig mangel på opfattelse af, hvad der virkelig skete. De havde jo ret, de mange djærve danske dernede i Berlin: Marineattaché Kjølens, redaktør Kronika, vor Berlin-gesandt Zahle og mange flere. Trods risikoen derved slog de gentagne gange alarm over for datidens danske regering med Stauning-Munch-Alsing-Andersen-Bertel Dahlgaard i spidsen. I sit fremragende værk »Danmark under anden Verdenskrig« har Børge Outze berettet udførligt netop om dette. Tyskerne havde forberedt alt på grundigste måde og i god tid. Også det berygtede OPROP lå ret længe parat. Der var trykt 600.000 eksemplarer til Danmark og 600.000 til Norge. Hertil kom 10.000 eksemplarer af plakaten VI KOMMER SOM VENNER.

Også Scavenius' »aldeles pålidelige« kilde, gesandten von Renthe-Fink, var med i tilrettelægningen - alt imens han forsikrede Scavenius om, at alle rygter og advarsler var usandt vrøvl.

Hvad sydslesvigeren fortalte

Sammen med en bekendt gik jeg hen på morgenen en tur ud til kvartererne omkring den tyske ambassade og Kastellet. Der var et voldsomt rykind i ambassaden. Et betydeligt antal tyske, der boede i København, havde pr. telefon og kurér fået besked om at møde op i ambassaden. De fik nu tildelt specielle opgaver.

I samme øjeblik tysk militær overskred vore grænser til lands og til vands blev von Renthe-Fink udnævnt til at være »Rigets befuldmægtigede«, sådan at han i denne magtposition kunne overrække de forud fremstillede noter til kongen og regeringen.

Nær Kastellet så jeg en trup tyske soldater komme marcherende. Til min ubehagelige overraskelse genkendte jeg en af dem. Det var X fra Nibøl i Sydslesvig. Ham havde jeg mødt under min korrespondent-tid i Hamborg nogle år tilbage. Alt imens han marcherede, råbte han på dansk til højre og venstre: VI KOMMER SOM VENNER!

Han fik så øje på mig og stormede med et sønderjysk »Mojn« frem til mig. Under vor hastige samtale nåede han at få fortalt, at han havde været indkaldt til Siegfried-Maginot-linien ved den franske grænse. Herfra var han sammen med nogle andre danskatalende blevet beordret til Berlin for at få indskærpet de sproglige dansk-kundskaber. Det var sket allerede uger før besættelsen af Danmark fandt sted... altså i absolut god tid før angrebsplanen »Weserübung« sattes i værk.

Ikke nogen statsmand

Sammen med mange andre soldater var X kommet til København om bord på skibet »Danzig«, der sammen med endnu et fartøj uantastet listede sig ind til Langeliniekajen. »Danzig« var en turistdamper, som havde sejlet ferieture langs den tyske Østersø-kyst.

I en TV-udsendelse for et par år siden taltes der om begrebet »Statsmand«, og man nævnte i denne forbindelse også Scavenius. Det fik Frode Jakobsen, som deltog i udsendelsen, til at sige:

- Erik Scavenius var ingen statsmand, bestemt ikke. Det kan begrundes med mange grelle eksempler.

Forfatteren af denne artikel kan gøre disse ord til sine. Scavenius' fejltagelser og fejlbedømmelser er talrige. Adskillige synes uforklarlige, ja, tilmed gådefulde... f.eks. hans personlige venskab med den straks efter krigen dødsdømte rigsbefuldmægtigede og i 1951 i en alder af 72 år udviste Dr. Werner Best. Scavenius' bedømmelse af situationen op mod 9. april 1940 har undertegnede fortalt om her. Den forekommer mig nærmest tabelig.

Ny daglig leder i Esbjerg

Bestyrelsen for Historisk Samling har antaget cand.phil. Claus Jensen som fast daglig leder af samlingen. Han tiltrådte 1. april.

Som jeg oplevede 9. april 1940

Min dag startede med en brat opvågning ved, at min far stod og ruskede i mig og bad mig hurtigt stå op og tage mit tøj på. Det samme fik min søster besked på. - Det var jo pokkers tidligt på morgenen, jeg blev ellers først rigtig vågen til daglig, når min mor havde givet mig en kop kakao på sengen. - Men altså ingen kakao denne morgen. Jeg vågnede først rigtigt, da vi hørte en meget tung rumlen over vort hus.

Min far fortalte, det var tyske militærmaskiner, vi hørte, så vi løb hen til vinduerne, hvor vi nu selv kunne se hundredevis af tyske maskiner med hagekorset påmalet flyve meget lavt over husene.

Pludselig ringede det på døren, og vor nabo overrakte min mor det berømte »Oprop«, som maskinerne havde smidt ned i haver og på veje.

Vi gik alle ud i haven og kiggede op på himlen, som var fyldt med »De sorte fugle«.

Vejret var fint denne dag, og solen var ved at komme frem - hvor der ellers kunne blive en lille plads for den til at titte frem.

Der blev snakket meget om, hvad dette nu ville komme til at betyde for os og Danmark fremover. Flere naboer var kommet til. Min far mente ikke, det ville komme til at gå så stille af, som »Opropet« mente det kunne. England og måske nu også Amerika ville vel ikke se roligt på tysk besættelse af en del af Skandinavien. Vi havde jo fulgt godt med i, hvordan det var gået Polen, Østrig m.m.

Jeg husker, mine forældre talte om, efter at have hørt radio, at vi hurtigst muligt måtte få fat i mørk-

lægningsgardiner, og de skulle også sættes for vinduerne i kælderen, idet man kunne forvente, at engelske flyvere ville komme om natten og bombe tyske knudepunkter.

Senere på formiddagen kørte jeg på cykel med et par veninder til København over Østerbro i retning mod Kongens Nytorv. Ved hjørnet Bredgade-Toldbodgade stod en del danskere forsamlet, idet der var vejspærring. Tyske soldater sad på deres motorcykler med maskinpistoler, pegende mod befolkningen. Andre tyskere stod med håndgranater i hænderne. Vi trak så cyklerne ned ad St. Kongensgade og en sidegade, til vi nåede ned ca. midt i Bredgade. Der var også forsamlet en del mennesker, som stod og kiggede på noget.

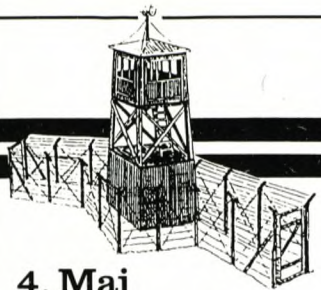
Da så vi 1 å 2 lastvogne holde med tyskere udenom, og ud fra en ejendom gennede andre tyskere nogle civilklædte mænd op på lastbilen nærmest os.

Jeg hørte nogle mænd i den flok, hvor vi stod, sige, at det var folk fra den engelske ambassade, der blev ført bort.

Vi blev enige om at køre hjem, og på vor vej så vi mange tyskere, også nogle der talte fredeligt med danskere. Der var forholdsvis roligt resten af vejen.

Da jeg kom hjem, blev jeg skældt ud for at have kørt rundt inde i byen, så nu måtte jeg hjælpe til med de sorte, modbydelige rullegardiner, som kom til at danne rammen om vort hjem og ud til den frie verden i 5 forbandede år. - Men der kom ingen engelske flyvere **den nat!!**

Solveig Skjøtt

4. Maj i Frøslevlejren

PROGRAM

Kl. 20.00

Koncert ved Hovedtårnet midt i Frøslevlejren ved Padborg Jernbaneorkester.

Fanebærere, fakkelbærere (FDF/FPF og Det danske Spejderkorps) og

kransenedlæggere møder på modsatte side af tårnet med henblik på koordinering.

Kl. 20.20

Amtsborgmester Kresten Philipsen byder velkommen.

Der lægges krans og blomster ved mindestenen, hvorefter der blæses »Last Post«.

Kl. 20.30

Fakkeltøget og publikum vandrer til flagstangen.

Kl. 20.34

Frihedsbudskabet fra BBC den 4. maj 1945 lyder fra højtalerne ud over lejren. Flaget hejses. Vi syn-

ger: »Altid frejdig, når du går«.

Kl. 20.45

Pastor Marlys A. Uhrenholt fra Bov Sogn holder mindeandagt. Vi synger: »En lærke letted«.

Kl. 21.00

Sønderjysk aften med kaffebord, musik og fællessang i Frøslevlejren Kursuscenter.

Alle i Frøslevlejren anmodes om at tænde levende lys i vinduerne, der vender ud mod publikum.

*Karen Nymand Nielsen
Tlf. 74-62 31 82*

4. maj-dagen i Mindelunden i Ryvangen

Der er lagt følgende program for dagen:

Kl. 10.00 formiddag lægger elever fra Bispebjerg Skole blomster på hver enkelt grav. Så lyser de op resten af dagen.

Kl. 20.00-20.45 spiller Sjællandske Livregiments Musikkorps seriøs musik. Dirigent: T.M. Cholewa.

N. Zahles kor synger. Dirigent: Minna Hess Thaysen.

Taler: Redaktør Niels A. Eigenbroth, Aalborg. Under besættelsen medlem af Toldstrups stab.

Alle interesserede er velkomne.

Arrangør: Kammeraternes Hjælpefond i samarbejde med Erhvervshæmmede fra Frihedskampen, Omegnsafdelingen.

Leder af dagens arrangementer: Johannes Fosmark.

ERHVERVSHÆMMEDE, Aalborg

Igen i år vil vi mindes vore faldne kammerater ved en højtidelighed i »5. Maj Parken«.

Tirsdag den 4. maj kl. 15.00

med følgende program:

1. Velkomst ved vor formand Børge Dahl.
2. Sang ved Hasseris Skolekor (En Lærke letted).
3. Tale ved skatteminister Ole Stavad.
4. Fællessang (frihedssangen).
5. Kransenedlægning + nedlægning af blomster på mindetavlerne.
6. Fællessang (Altid frejdig).

Efter højtideligheden vil »Pigerne« på centret Østerbro 38 traktere med en kop kaffe.

Er det egoismen, der trives

- Jeg er ked af, at den danske velfærdsstat er ved at gå i stykker. Fra at være et samfund med for meget kollektivism, kan man frygte, at vi er på vej ind i et samfund med for megen egoisme.

(forfatteren Henrik Stangerup til Weekendavisens tillæg Bøger)

Børn kan lide blomster, og Ryvangen har brug for masser af blomster.

9. april 1940 - som jeg oplevede den

Beretning af korporal Børge Pedersen

Den 8. april 1940 deltog 4. bataljons 1. kompagni i en øvelse, og kompagniet, der bestod af 4 delinger på cykler, var armeret med 4 rekylgeværer (maskingeværer) pr. deling, samt 89 geværer. Delingerne bestod af hver fire grupper, og jeg var som korporal gruppefører for 1.ste gruppe i 3. deling. Delingsfører var løjtnant Mich. Vestergård Jensen.

Øvelsen sluttede ved Dybbøl, hvor vi skulle spise vore medbragte madpakker, men vi nåede ikke at blive færdige, idet en ordonnans fra Søgaard-Lejren kom ilende med ordre på »Prøve-alarmering« - og med stor fart kørte vi tilbage til Søgaard, hvor vi straks fik udleveret skarp ammunition, forbindspakker og dasekonserves.

Vi var nu klar over, at det ikke var prøve-alarm, men rigtig alarm, idet vi fik ordre til at forblive på vores kvarter i lejren, parat til udrykning. Om aftenen skulle vi ligge med al udrustning klar, og med tornystret som hovedpudeforsøgte flere at få lidt søvn.

Den 9. april 1940 - kl. 4.15 om morgenen kom alarmeringen: Tyskerne er gået over grænsen

og der blev kommanderet: »Alle til cyklerne« (som var stillet klar).

Der blev kommanderet: »Lad gevær« og klar til at sidde op.

Vi kørte til et i forvejen bestemt sted, som vi ikke var klar over i forvejen, og stedet var for min deling Bjergskov, beliggende ca. 1 km nord for Søgaard-lejren. Hertil kom også 4. kompagnis 1. deling på 25 mand, der bestod af to 20 mm maskinkanoner, og hermed var vi ca. 60 mand, som var: bataljonsreserven.

Som gruppefører af 1.ste gruppe fik jeg ordre til at gå i stilling i den sydligste del af skoven på kanten af vejen, og med en afstand på 300 meter til vejen slog et sving, havde jeg en god mulighed for at kunne standse de første, som kom os i møde, og jeg indstil-

Tysk kampvogn, der er uskadeliggjort med 20 mm maskinkanon i Bredevad.

lede mit rekylgevær på fejld.

Vi lavede en vejspærring

Der blev nu givet ordre til at lave en vejspærring af tipvogne og en lastvogn, og denne blev placeret foran min stilling.

Jeg meddelte, at mit skudfelt var ødelagt. Samtidig begyndte tyske fly at beskyde os, så vi flere gange måtte løbe i flyverskjul. Så kom der ordre om, at vi skulle køre nordpå for at søge ny stilling.

Min delingsfører befalede mig at føre delingen nordpå, og vi kørte nu to og to, men var ikke kommet mere end ca. 200 meter, så hørte vi, at de tyske panservogne brød gennem vores vejspærring, og 50 meter foran lå vores egen 20 mm maskinkanon, som ikke kunne skyde, fordi vi lå mellem dem og tyskerne.

Sergent Lorentzen, der var gruppeleder ved maskinkanonen, råbte, at vi skulle flytte os, og jeg kørte helt over i venstre side, og hele delingen fulgte med som en slange. Nu begyndte tyskerne at skyde, og inden vi var kommet på højde med vores 20 mm kanon, åbnede den ild mod de tyske kampvogne, så vi nu var kommet i krydsild.

Jeg så nu en lille sti til venstre og førte delingen op på skovkanten, der lå en 5-6 meter over vejens niveau, og alle

4 grupper gik hurtigt i stilling. Min egen gruppe fik besked om at skyde mod panservognenes udkigsåbninger. Samtidig så vi, at vor maskinkanon var blevet kørt over og mast, og skytten, 327 Bjarne Poulsen, faldt, og tre af vore kammerater blev såret. Heraf fik de to senere henholdsvis fod og ben amputeret.

Det nærmeste, jeg var udsat for, var et tysk projektil fra en 20 mm maskinkanon, der ramte et træ, hvor jeg lå.

Vi forlod nu stillingen og gik bagud af skoven, dog ikke helt, idet vi regnede med, at tyskerne var gået uden om.

Min delingsfører og jeg blev enige om, at inden vi stødte på tyskerne, skulle vi ødelægge vores rekylgeværer, og vi aftog »hjertet«, der er et spor, som vi kastede ind i skoven sammen med den ammunition, vi havde tilbage. Selv smed jeg min kikkert op i et træ, og min bajonet stak jeg i jorden.

Vi var tæt på landevejen, hvor tyskerne i tætte kolonner kørte nord på, og på en eller anden måde kom der ordre om, at kampene var indstillet.

De resterende danske soldater samledes nu ved hovedvejen, hvor der var tyske vagter, og i flere timer lå vi i skrænten og så de mange tusinde tyske soldater og deres materiale passere os.

Senere kom der besked om at begive os til Søgaard-lejren, hvor der var sat gang i køkkenet, idet vi ikke havde fået mad siden om aftenen den 8. april.

4. Bataljons tab: 6 dræbte og 13 sårede

Vore 6 dræbte kammerater blev den 11. april samlet i Søgaard-lejren, hvor deres kister var dækket af store Dannebrogflag, og efter en gribende højtidelighed gjorde vi honnør og sagde dermed farvel til vore kammerater, som herefter blev kørt til Odense, hvor der på Odense kaserne også blev afholdt en gribende højtidelighed, hvorefter kisterne med vore kammerater blev udleveret til de pårørende.

Børge Pedersen

- Hvad skete der senere? spørger jeg Børge Pedersen.

- Størstedelen af 4. bataljons soldater blev hjemsendt den 14. april, lyder hans svar.

- Ind i modstandsbevægelsen?

- For mange af mine kammerater fra 9. april, og for mig selv, var det en naturlig ting at gå ind i modstandsbevægelsen. Som ansat i postvæsenet - som jo havde stor kontaktflade - blev jeg tilknyttet modstandsbevægelsens reg. 4, med hjemsted i Odense, og herfra deltog jeg i våbenmodtagelse, våbeninstruktion og i distribution.

- Den 5. maj 1945?

- Den 5. maj, ved mønstringen, viste det sig, at mange postkammerater, jeg havde arbejdet sammen med, var med til denne mønstring.

Vi havde altså arbejdet på samme sag, uden at vi hver for sig vidste noget om det. Måske var det, fordi vi forstod »at holde mund«, at vi ikke var blevet arresteret. Og godt for det.

- 1941. Foreningsarbejde?

- Efter hjemsendelsen fra bataljonen tog jeg initiativet til at samle de soldater, der havde været med den 9. april 1940 i en forening. Navnet blev 4. Bataljons soldaterkammerater af 9. april 1940. Af de ca. 480 mand, der var med i april, er der i dag ca. 25 procent, som er medlemmer af foreningen.

For at starte en sådan forening krævedes en del penge, så for at få lov til at lave et lotteri, henvendte jeg og en person mere sig til den navnkundige justitsminister K.K. Steincke og anmodede om at få lov til om-talte lotteri.

Der var en høflig atmosfære ved mødet, men på mit direkte spørgsmål om lotteriet var bevilget, svarede K.K. Steincke: »Jeg tager ikke stilling til noget.« Lotteriet blev dog alligevel - lidt uautoriseret - lavet og indbragte den enorme sum af kr. 200. Dette blev foreningens økonomiske grundlag. Ikke meget, men nok.

Dronning Margrethes fortjenstmedalje i sølv

Det er også værd at erindre, at jeg fik ovennævnte medalje for min indsats - specielt oprettelsen af 4. Bataljons soldaterkammerater af 9. april 1940, men også for mit arbejde for andre soldaterforeninger og ikke for min indsats den 9. april 1940.

Medaljen uddeltes på 50 års dagen for foreningens start.

Selv om jeg har levet i en tid med store omvæltninger, og selv været med i første linie, ville jeg ikke have undværet denne tid. kc

9. april oplevet i Svendborg

Den 9. april 1940 arbejdede jeg på Svendborg Textilfabrik, og sammen med min kone, der også var ansat på fabriken som kunststopper, cyklede vi sammen på arbejde. Vi skulle møde kl. 7.00.

Det var en underlig tur, med en himmel, der var sort af tyske fly, hvad vi kunne se på Hagekorsene på flyene, vi så næsten mere op i luften end på vejen.

Vi nåede da på vort arbejde, og jeg talte med vores direktør og spurgte, om han ville holde os underrettet om, hvad det var, der skete. Et stykke op ad formiddagen blev vi alle kaldt sammen i frokoststuen, hvor direktøren fortalte, at Danmark i disse timer blev besat af Den tyske Værnemagt, og han bad os alle være rolige og besindige og rette os efter kongens OP-ROP, som der stod på de grønne flyveblade, der blev kastet ned over hele Danmark. Der blev røget mange

cigaretter på toilettet den dag, og diskuteret.

Om aftenen gik min kone og jeg ned i Svendborg bys hovedgade, men den var jo sort af den påbudte mørklægning, og de kommende dage måtte man skaffe sort papir til vore rullegardiner. Det tog jeg som et eksempel på tyskernes skræk for englænderne.

Samme dag var jeg nede hos min radioforhandler og købte en ny god Philips radio, der kunne tage hele verden, men ikke mindst Europa, og vi hørte altid engelsk radio og fik de sandfærdige ting derfra. Vi kunne også høre en fransk sender på en station, der hed Trap, og den hørte vi lige til tyskerne besatte Frankrig.

Ja, der gik ikke lang tid efter 9. april, før jeg fik det første illegale blad, »Danske Toner«, af Christmas Møller og Aksel Larsen. Jeg tror, det startede først i maj 1940.

Axel Lauritzen

Til Røde og Grøn

Den niende april

Takst: 016 belsed

1. De næ-ke rige-le fløj ved gry med ned-toor-stak i øst-ka-driller
2. En dæg så kilar og blå! Den sol, vi veri-ted' på, var kom-met, men det

1. ø-ver by-rens ta-ge. Dej så vi og for-stod, det gik til hjertets
2. ty-ste søn i blå! De. De-tu-er-ger, øer-tø-strum ik Danmark djuttet

1. rod, at vi fik u-fri- hel-ders bød at søn- og
2. korun så dybt i koral og nød som in-gen søn + den 3. Men

3. i den ang-stens stund, | du id med blo-dig nød, | og alt om-kring var

3. hed-sens ljet og søn, | da så vi og for-stod tid vo-re hjer-tens

3. rod, at al drig har vi el-sket dig som nød

REV: Ørsted Teles
13/3-90

En dansk sømand, Erik Pedersens oplevelser omkring 9. april 1940

Som ung styrmand fik jeg stilling som 3. styrmand på Store Nordiske Telegraf-selskabs kabeldamper »Store Nordiske«, som sammen med søsterskibet »Pacific« opretholdt og reparerede de undersøiske kabler i et udstrakt område ved Østasiens kyster.

Begge skibe med hjemsted i Shanghai lå, når de ikke var på kabelinspektion, fortøjet ved bøjen på Whampoo River, en biflod til Yangtze River.

I maj 1937 rejste jeg fra Bremerhaven med det tyske passagerskib »Sharnhorst«, ikke at forveksle med slagskibet af samme navn. Ombord blev jeg hilst velkommen af skibsdrengen med et »Heil Hitler«, så jeg måtte belære ham

om, at den hilsen måtte han ikke bruge overfor »ikke tyskere«. Lidet anede jeg, at der skulle gå 15 år, inden jeg igen skulle sætte foden på dansk jord og heller ikke, at jeg 3 år efter atter skulle mødes med »Sharnhorst«, som nu var blevet udstyret som »Surface Raider«, d.v.s. hjælpekrydser. Den opnåede at sænke et ukendt antal allierede skibe. I farvandet udfor Freemantle ved vestkysten af Australien var mit skib »Pacific« meget tæt på at blive et af dens ofre. Alene mørket gjorde, at vi undslap »Sharnhorst«, som forøvrigt kort tid efter blev sænket af et australsk krigsskib.

Om begivenhederne omkring 9. april fortæller E.V.P.

om det chok, det var for ham gennem aviserne at erfare om besættelsen af Danmark og pludselig at være afskåret fra sit fædreland.

Hvad skulle der ske med de to kabelskibe og deres besætninger? Svaret kom hurtigt gennem det danske konsulat og selskabets hovedkontor i Shanghai. Vi blev beordret til at blive der, under dansk flag! Med andre ord kabelbådene skulle immobiliseres. Samtidig fik vi dog en hentydning fra hovedkontoret om, at dette muligvis ikke var i vor bedste interesse.

På et møde afholdt på »Pacific« mellem alle officererne, blev det besluttet at sejle skibene til Hong Kong og der overgive dem til de britiske

militære myndigheder. Denne svære beslutning blev taget ved afstemning. Alle stemte for.

Vi fik 24 timer til at ordne nødvendige forhold. Næste aften lod vi fortøjningerne gå, og i skjul af mørket sejlede vi langsomt ned ad Whampoa-floden på vej til Hong Kong, hvor skibet blev overgivet til de engelske myndigheder. Som skikken var, blev en forseglet ordre fastgjort til formasten, som et bevis for at skibet var »kapret«.

Et problem opstod, da ingen var tilbøjelig til at stryge flaget. Efter nogen betænkning tilbød jeg at gøre det på den betingelse, at det skulle opbevares af mig, indtil det igen kunne hejses. Derefter

hejste en britisk flådeofficer »The Blue Ensign«. »Pacific« kom aldrig mere til at føre dansk flag. Desværre viste det sig, efter nogle års forløb, at Dannebrog var blevet så mølædt, at jeg så mig nødsaget til at brænde det.

Efter en omtumlet og farefuld sejlads, med E.V.P. som kaptajn, kom »Pacific« til Cape Town engang i 1944. Ved en samtale med den danske konsul i Johannesburg sagde denne: Hvis tyskerne - Gud forbyde det - skulle vinde krigen, så vil De, hr. kaptajn, når De kommer til Danmark, blive stillet overfor spørgsmålet: »Hvorfor har De, klart mod instruktionerne fra København, overgivet kabelskibet til englænderne?«

1972 - 1992

Tyve år med medvind

20 år er nu gået, siden 7 tidl. KZ-fanger privat købte den noget forsømte ødegård »Nors Hovedgård«, for her at indrette et lavpris feriested for deltagere fra Danmarks Frihedskamp.

Medlemmerne af den lille kreds var meget optimistiske, havde et stort gå-på-mod, og blev modtaget af lokalbefolkningen med en enestående sympati.

I 1975 blev tanken om en støttekreds - Nors Hovedgårds Venner - realiseret, og første nummer af bladet »Nors Nyt« med indlagt girokort udsendt til en begrænset kreds, hvor man havde en forhåbning om forståelse og velvilje for initiativet. Man blev ikke skuffet, men opgaven var stor og midlerne små.

I 1976 afviklede man det private engagement, idet initiativtagerne via kreditforeningslån fik tilbagebetalt deres indskud.

Den selvejende institution Nors Hovedgård blev stiftet. Fundats blev udarbejdet af Lrs. Per Federspiel.

I 1977 startede en landsomfattende indsamling med det ene formål at få nedskrevet kreditforeningens gælden, der da androg ca. 200.000 kr.

Indsamlingen blev en stor succes, især ved stor velvilje fra Viborg amt og ikke mindst fra Thisted kommunes side. I 1978 var gården gældfri.

Trods store årlige driftsudgifter har gården en solid økonomi, grundet stor velvilje fra fonds og private, ikke mindst Støttekredsen, hvor medlemmer fra FV tegner sig for langt størsteparten af bidrag.

Gennem årene har mere end 3000 haft et kortere eller længere feriophold på gården. Overnatningstallet overskrider 15.000.

Eendagsbesøgende til foredrag i det lille museum og til rundvisning, kammeratskabsstævne o.l. er løbet op i adskillige tusinde.

AB

Et ophold og et besøg værd!

Af Villy Mørk Jensen

Trænger man til afslapning fra tidens jag og problemer, er NORS HOVEDGAARD det rette sted at søge til.

Dette feriested byder sine gæster velkomne med gode dobbeltværelser, opholdstue og fjernsynsstue. Hertil et velassorteret køkken, hvor man kan fremstille dagens måltider. Har man ikke lyst til det, kan man besøge Nors kro.

I den tidligere lade er der indrettet lokaler, egnede til sammenkomster for forskellige foreninger.

Det benytter mange sig af. Blot skal man selv medbringe drikkevarer o.l., idet institutionen ikke er momsregistreret.

Derudover findes et lokale

med en righoldig samling fra besættelsestiden. Der er TV og Video, velegent for foredrag, hvad enten man selv afholder disse, eller får assistance fra personer, der er tilknyttet gården.

Endelig er der et udmærket bibliotek med lokalhistorie fra forskellige egne og bøger, mest modstandslitteratur, skrevet af mange forfattere.

NORS HOVEDGAARD ligger i en naturskøn egn mellem Limfjord og Vesterhav tæt op til Naturreservatet.

Mors og Hanstholm, Vandet sø og Nors sø samt de store naturearealer byder på rig lejlighed til afslapning fra dagens stress.

Samtidig får man lejlighed til at dyrke kammeratskabet

med andre, der har oplevet de fem forbandede år.

Gården er en selvejende institution med en bestyrelse på 5 personer, fordelt over hele landet, alle med tilknytning til modstandskampen. Herunder soldaterforeninger og ikke at forglemme hjemmeværnet, som jo er et barn af modstandsbevægelsen.

Det kan varmt anbefales at tage et ophold på NORS HOVEDGAARD; hvor man har stor sandsynlighed for at møde folk med samme problemer, som een selv. Ofte folk, der i årevis har troet, at det var bedst at tie, men som trænger til at tale.

Velkommen til Nors.

Nors Hovedgaard

Runde dage

Ved
**P. Feddersen,
Lundeborg**
5874 Hesselager,
tlf. 62-25 14 77

Carl Aage Bachmann, Parkvej 162, 2.tv., 4700 Næstved (Buchenwald), 70 år den 25. april.

Kaj V. Hybel, Egensevej 13, 5700 Svendborg, 90 år den 1. maj.

Julie Höeg, Hostrups Have 13, 4.sal, 1954 København V, 75 år den 1. maj.

Ingrid Ravnbo, Ingemannsvej 8, 3.tv., 1964 Frederiksberg C, 75 år den 1. maj.

Axel Christensen, Frimestervej 53, st.th., 2400 København NV (Buchenwald), 80 år den 2. maj.

Grethe Gerlach, Henning Smidtsvej 26, 9000 Aalborg, 70 år den 3. maj.

Henning T. Adelhard Jensen, Krovej 13, Ommel, 5960 Marstal, 75 år den 3. maj.

C. J. Helstrup, Parallelvej 5, 9480 Løkken, 70 år den 4. maj.

Bertha Frandsen, Bjørnøgade 3, 9000 Aalborg, 80 år den 5. maj.

Gerda Troelsen, Samsøgade 40, 9000 Aalborg, 70 år den 5. maj.

Klara M. Kristiansen, Faldborggade 28, 9460 Brovst, 70 år den 6. maj.

Karen Thomsen, Fyensgade 12, 9850 Hirtshals, 65 år den 6. maj.

Arne Nielsen, Ryparken 180, 2100 København Ø (Dachau 141.685), 75 år den 7. maj.

Lillian Rasmussen, Grandlien 65, 9000 Aalborg, 70 år den 7. maj.

Aksel Hansen, Rødhættevej 1, 9400 Nørresundby (Buchenwald), 70 år den 8. maj.

Lillian Johannesson, Jacoby Allé 16, 2.sal, 1806 København F, 65 år den 8. maj.

Erik C. Stærmose, Jomsborgvej 41, 1.sal, 2900 Hellerup, 80 år den 8. maj.

Kirsten Jensen, Skalbjergrvej 32, 5230 Odense M, 65 år den 11. maj.

Hanne Grønnebak, Mjølsvvej 32, 6230 Røde Kro, 70 år den 12. maj.

Marie Schmidt, Umanakvej 19, 9210 Aalborg SØ, 80 år den 12. maj.

Evald Høj, Thorsvænget 10, 3000 Helsingør (Buchenwald), 75 år den 13. maj.

Bent Ove Olsen, Strandmarksvej 4, 1.tv., 2650 Hvidovre, 70 år den 14. maj.

Henry Chr. Olsen, Vermehrensvej 27, 5230 Odense M (Buchenwald), 80 år den 17. maj.

Erik Müller, Strandhuse 72, 5700 Svendborg (Buchenwald), 75 år den 20. maj.

Robert Bjørn Pedersen, Abelsvej 162, 4100 Ringsted (Buchenwald), 75 år den 20. maj.

Ellen V. Larsen, Arnold Niensens Boulevard 1, 2.sal, 2650 Hvidovre, 65 år den 20. maj.

Inge Ketty Dam, Lergravsvej 9, 2.tv., 2300 København S, 75 år den 23. maj.

Anna-Grethe Fjordstrøm, Hol-lænderdybet 31, 3.sal, 2300 København S, 75 år den 25. maj.

Børge Andreassen, Uplandsgade 36 A, 2300 København S, 75 år den 27. maj.

Arne K. V. Knudsen, Alme-gaards Allé 29, st., 2770 Kastrup, 70 år den 30. maj.

Jørgen Bjørndal, Strandvejen 36, 3.sal, 8000 Aarhus C, 75 år den 1. juni.

Hans Peter Kristensen, Mulda-ger 14, 1.sal, 2700 Brønshøj (Buchenwald), 70 år den 1. juni.

Tage Houlberg, Akasievej 1, 9230 Svenstrup, 70 år den 1. juni.

Axel Christensen, Dyrehave-gaardsvej 23, 2800 Lyngby, 70 år den 2. juni.

Erna Malling, Skejbygaardsvej 4, lejl.402, 8240 Risskov, 85 år den 3. juni.

Jens Bach, Voldgade 16, 7500 Holstebro, 80 år den 4. juni.

Kr. Pedersen, Vissevej 9, 9210 Aalborg SØ, 85 år den 6. juni.

Knud D. Krogh Hansen, Hyben-vænget 13, 2740 Skovlunde (Buchenwald), 75 år den 7. juni.

Jørgen Ringsted, Platanvej 51, 5230 Odense N, 70 år den 7. juni.

Alfred Kr. Madsen, Kongshaven 38, 2500 Valby (Buchenwald), 75 år den 8. juni.

Ejvind Banke Lehrmann, Nebbe-vej 8, Longelse, 5900 Rudkøbing, 75 år den 9. juni.

Grete Øst Luchov, Boserupvej 451, 3050 Humlebæk, 80 år den 11. juni.

Niels Baltzer Jensen, Bjerring-brovej 55, 2610 Rødovre (Buchenwald), 80 år den 13. juni.

Christine K. Linchs, Basagervej 21, 6000 Kolding, 90 år den 15. juni.

Svend Aage Pedersen, Godthåbs-vej 1, 8900 Randers, 80 år den 16. juni.

Jørgen Michael Blarke, Skellet 5, 2600 Glostrup, 75 år den 16. juni.

Søren P. Nielsen, Havrevænget 60, 6000 Kolding, 70 år den 17. juni.

Andreas Larsen, Fligen 8, 9970 Strandby, 75 år den 17. juni.

Hans Chr. Madsen, Toftlundvej 1, 2610 Rødovre (Buchenwald), 75 år den 19. juni.

Jørgen Heglund, Amager Fælled-vej 4, 1.tv., 2300 København S (Buchenwald), 75 år den 19. juni.

Gerda Marie Nørgaard, Berna-dottogården 84, 9560 Hadsund, 80 år den 19. juni.

P. Rønno Kønig, Vangeledet 66, 2830 Virum (Buchenwald), 75 år den 20. juni.

Gert Jæger, Hyldevænget 17, 3520 Farum, 70 år den 21. juni.

Leon Thøger, Marskengade 10, 2100 København Ø (Buchenwald), 80 år den 23. juni.

Vilhelm Völker, Morsevang 13, 4690 Haslev, 80 år den 23. juni.

Mogens Knyd Høyer, Bøgehaven 16, 2980 Kokkedal, 70 år den 23. juni.

Hans Busschou, Adelgade 69, 5400 Bogense (Buchenwald), 80 år den 24. juni.

Gustav Henriksen, Skanderborg-vej 42, 8000 Århus C. (Buchenwald), 80 år den 24. juni.

Olaf Sørensen, Strandvejen 186 E, 2920 Charlottenlund, 75 år den 30. juni.

Forsinket fødselsdagshilsen:
Gunnar Møhlholm, Birkholmvej 21, 2720 Vanløse, 65 år den 14. marts.

BERIGTIGELSE

I mit indlæg i bladet fra februar 1992 har jeg skrevet, at Samordningsfradraget skulle aftrappes og helt ophøre fra 1. januar 1993. Dette er forkert, og jeg beklager dybt de problemer, som er opstået i den anledning.

Hvad der faktisk er sket er dette: Folketinget har vedtaget at ophæve Erstatningslovens paragraf 24, stk. 2. (Det var den paragraf, hvorefter der skete nedsættelse af erstatningsydelsen for tjenestemænd og enker efter disse, når de fik tjenestemandspension).

For tjenestemænd gælder nu Erstatningslovens paragraf 24, stk. 1, hvorefter renten først nedsættes, når den samlede indtægt er på et fast beløb, p.t. 353.616,00 kr.

Så kom det vist helt på plads.

Jakob Jensen

Har du været »langtidsillegal« eller lignende, er det nødvendigt at blive »retlig anerkendt«, før alle dine kammerater fra den gang er borte. Det er nemlig din opgave at bevise, at du er omfattet af erstatningsloven, og er kammeraterne borte, er der ingen beviser, og så bliver du ikke anerkendt.

Har du fortalt din kone at Frihedsfonden er det bedste sted, hun kan henvende sig om hjælp til at få ordnet sine økonomiske forhold, når du er død?

Frihedsfondens postadresse er Æbeløgade 1, 2100 København Ø.

Natalie Zahle's Kor og Kammerorkester

En hilsen til vore sangere den 4. maj i Mindelunden i Ryvangen

N. Zahle's Kor blev oprettet på N. Zahle's Skole af dets nuværende leder og dirigent, lektor cand.mag. Minna Hess Thaysen, gift med professor, dr.med. Jørn Hess Thaysen (tidligere Dachau KZ-lejr).

Hun begyndte med et lille pigeorkester, men over årene er den musikalske aktivitet udvidet betydeligt, og det oprindelige pigeorkester er suppleret med et studentekor, et blandet kor og et kammerorkester.

Ensemblet, eller dele deraf, har i Danmarks Radio og Fjernsyn blandt andet medvirket ved fire Torsdagskoncerter, ved jule- og nytårsudsendelser og i underholdningsprogrammet »HOP-LA«.

Af andre større arrangementer kan nævnes deltagelse i opførelsen af Matthæuspasjonen i Københavns Domkirke, Penderickis Lucaspasjonen i Grundtvigskirken, det middelalderlige kirkespil »Daniel« i Petri Kirke og Svend G. Schultz' »Temperamentterne« i Tivolis Koncertsal.

Koret har flere gange optrådt i forbindelse med Copenhagen Summer Festival.

Hele ensemblet fejrede sit 40 års jubilæum i 1988 ved en koncert i Tivolis Koncertsal.

I gennem 20 år har ensemblet hvert år i januar måned afholdt koncerter i Trinitatis Kirke til fordel for Dansk Røde Kors og har herved indsamlet mere end 250.000.- kroner til Røde Kors.

Det kan nævnes, at koret har underholdt ved åbningen af store internationale lægekongresser i København, og at det siden 1968 hvert år har underholdt ved Alfred Benzon Fondens internationale symposier i Det Kongelige Danske Videnskabernes Selskab.

Koret har foretaget fire større rejser, to gange til United Kingdom, til United States of America og til Føroyar.

Korets daglige virksomhed omfatter ca. 30 årlige koncer-

ter på danske forsamlingshuse, højskoler, hospitaler og plejehjem samt - ikke mindst - i mange københavnske og sjællandske kirker.

Koret markerede sit 45 års jubilæum ved en Røde Korskoncert i Trinitatis Kirke mandag den 1. marts. Og til sommer ved en rejse til grænselandet i tiden 3.-10. juli.

F-k

Anerkendelser 1958

Førsteprisen i Danmarks Radios Korkonkurrence »Sangerdyst fra Kyst til Kyst«. 1959

Førsteprisen i Danmarks Radios Korkonkurrence »Sangerdyst fra Kyst til Kyst«. 1961

Lytterprisen i Danmarks Radios Korkonkurrence »Sangerdyst fra Kyst til Kyst«. 1968

Llangollen Eisteddfod Internationales Førstepris i Wales, United Kingdom i konkurrence med kor fra 22 lande. 1978

Certificate of Appreciation fra præsident Jimmy Carter, United States of America. 1992

Minna Hess Thaysen modtager Dansk Røde Kors' fortjensttegn i anledning af korets gennemførte »Røde Kors Koncerter« i Trinitatis Kirke, København. Til disse koncerter er der - mod sædvane iøvrigt - taget entré, og hele entréindtægten er gået til Røde Kors. 1992

Koret v/Minna Hess Thaysen modtager en plakette af sølv med indgraveret tak for pigeorets bidrag gennem mange år til højtideligholdelse af den 4. maj i Mindelunden i Ryvangen.

FV fortsætter også efter 1995

Den årlige generalforsamling i Frihedskampens Veteraner vedtog i 1989 enstemmigt at opløse foreningen i 1995, men ved årsmødet i Århus den 3. marts i år besluttede et massivt flertal at ændre beslutningen og at opretholde foreningen også efter 1995.

Præsidiet for Frihedskampens Veteraner har afvist en anmodning om at støtte et forslag om etablering af en fælles gravplads i Ryvangen for folk, som har haft tilknytning til modstandskampen. Man er af den opfattelse, at der ikke bør ændres ved Mindelundens hidtidige status.

Frihedskampens Veteraner har sagt ja til at formidle en kontakt mellem den finske regering og de Finlandsfrivillige fra vinterkrigen 1939-40, som stadig er i live. Finland ønsker at hædre veteranerne med en erindringsmedalje samt 2000 finmark.

Republikanerne fik stort valg i Hessen

Socialdemokraterne og de konservative gik tilbage

Det ekstremt højreorienterede tyske parti Republikanerne kunne søndag ved kommunevalget i delstaten Hessen notere en betydelig fremgang, da partiet fik 7,6 procent af stemmerne. Til gengæld fik de to store partier, Socialdemokratiet og det kristeligt demokratiske unionsparti, CDU, en øretæve af de 4,3 millioner stemmeberettigede, viser den første prognose ved søndagens valg.

*Kristian Mouritzen
i Flensborg Avis*

Mindetavle for Bennike

En kreds af tidligere modstandsfolk har påtaget sig at etablere en mindetavle for Oberst Helge Bennike, Danmarks første modstandsmand under den tyske besættelse af landet. Mindetavlen vil blive opsat på Kildegården (den tidligere Roskilde Kaserne),

idet det netop var fra kaserne oberst Bennike den 9. april 1940 om morgenen indledte sin modstandsvirksomhed.

Omkostningene i forbindelse med opsætningen af mindetavlen dækkes af bidrag fra personer, der på den ene eller anden måde har deltaget i oberstens illegale foretagender eller som iøvrigt sympatiserer med tanken.

Imidlertid er mange af de gamle modstandsfolk døde, og det har ikke været muligt at finde frem til adresserne på mange af de endnu levende.

Eventuelle bidrag til mindetavlen kan sendes til:

»HELGE BENNIKES MINDE«
Klostervang 16 II
4000 Roskilde
Postgirokonto nr. 765 2054,
eller pr. check.

Skulle der, når omkostningerne for mindetavlen er afholdt og tavlen overdraget til Roskilde Kommune, vise sig at være et overskud, vil dette blive skænket til Frihedsmuseets Venners Fond.

Afsløringen af den omtalte mindeplade vil finde sted i april 1993.

K. Fenberg

Mindedag for kz-ofre 16. juli

Af Claus Kragh

PARIS. For første gang siden Anden Verdenskrig har en fransk præsident fordømt den tyskvenlige franske Vichy-regering, der udleverede 75.000 jøder til udslettelse i de nazistiske koncentrationslejre.

Sådan opfatter jødiske organisationer i Frankrig præsident Mitterands beslutning om at gøre 16. juli til »national mindedag for ofrene for antisemitiske og racistiske forfølgelser«.

- Dette er præsidentens fordømmelse af skammens regime, og af det regime, der forrådte Frankrig, siger jødernes leder, Jean Kahn.

16. juli 1942 var den dag, de franske myndigheder samlede 13.000 jøder i Paris for at overgive dem til tyskerne. Stort set alle blev dræbt i kz-lejre.

(Politiken 5. feb. 1993)

Lørdag den 5. oktober 1968 holdtes en mindehøjtidelighed i Krusså ved mindemuren for de 39 grænsegendarmere, der omkom i tyske kz-lejre. Mindemuren flyttes nu til Frøslevlejren.

29. august

Der har været afholdt et par møder i Statsministeriets 29. august-udvalg. Man har drøftet de planer, der foreligger fra forskellig side, og der er fremsat ønsker om tilskud til arrangementer og udgivelse af oplysningsmateriale.

På grund af den turbulens, der har været på Christiansborg, har det ikke været muligt at få en klar melding derfra. Men det ligger fast, at det »officielle Danmark« ikke vil lave noget særligt på denne 50 års dag.

29. august falder på en søndag i år, så der er ikke lagt op til

nogen særlig festgudstjeneste. Men det er jo op til de enkelte kirker, om de vil gøre noget særligt ud af gudstjenesten.

Jeg kan foreløbig kun opfordre vore kammerater landet over til at være med, hvis der laves lokale aktiviteter - eller til selv at tage initiativet.

Der bliver en stiltfærdig højtidelighed i Mindelunden i København. Mere kan jeg ikke oplyse her ved bladets »deadline«, som jo er 1. marts.

Udvalget holder møde igen, når regeringen og folketinget har behandlet sagerne, herunder også, om der kommer en

beskeden forhøjelse af Hædersgaven.

Det varer forhåbentlig ikke længe.

For fuldstændighedens skyld skal det oplyses, at såvel Hæren som Søværnet forlængst har planlagt kransenedlægning på alle relevante steder i forbindelse med de militære begivenheder, samt parade på Holmen, og Livgardens Musikkorps giver koncert på Amalienborg Slotsplads.

Jakob Jensen

Telefonen ringer

Det er en af vore abonnenter, der er i telefonen. Han siger sit navn, men vi kalder ham her NN.

- Jeg har lige fået det nye nummer af vort blad, og jeg sid-

der nu og tæller antallet af billeder, og jeg kommer til det resultat, at bladet denne gang har bragt 16 billeder. Det er noget lignende som ofte tidligere. Det må have været et tidskrævende

arbejde at fremtrylle dem.

- Det har taget megen tid. Der er rykket pr. post og pr. telefon. I nogle tilfælde er der rykket flere gange. Et enkelt foto sendte familien.

- Du må efterhånden ligge med et meget stort lager af gamle illustrationer.

- Det kunne man tænke sig, men næsten alle fotos er lånt og derfor returneret efter brug.

Nogle har jeg selv taget, og enkelte var fra vort arkiv, men resten, som var langt de fleste, er sendt tilbage til ejermanden...

Vi har ikke besvær med at få lov til at låne, når det er fra private... Hos andre skal der betales ret meget til den, der har copyrighten.

F-k

Arne Zachariassen

- et minde fra Neuengamme

Den dag i marts 1945, da general Pattons tankstyrke slap over Rhinen - ved Remagen - og som de første, der vestfra brød ind i det egentlige Tyskland - spillede lejrens polske fangeorkester ikke som sædvanling »Alte Kameraden« ved arbejdsstyrkens hjemmarch til Apellplatz, men »Die Wacht am Rhein«. Alle grinede, SS foretog sig ikke noget (den dag) og »Die Wacht«, spillet af dette glimrende orkester, bruste med en vis ironisk styrke: »Es braust ein Ruf wie Donnerhall, wie Schwertgeklirr und Wogenbrall - zum Rhein, zum Rhein zum Deutschen Rhein, wer will des Strohmehes Hüter sein?« osv. osv.

Orkestret dirigeredes den dag af Arne Zachariassen, han stod skrumpgrinende og svang taktstokken, mens vi marcherede ind. Mange - foruden jeg - vil nok huske den dag.

Arne Zachariassen havde arbejdet for den engelske spionage (SOE) i Danmark og var blevet rullet op - og (mærkeligt nok) - ikke henrettet.

Han er vistnok den eneste dansker, som har modtaget Military Cross, den fineste engelske medalje for aktiv krigstjeneste.

Efter krigen gik det ikke Arne særligt godt. Det kneb at forsørge kone og børn. Han forsøgte sig som repræsentant og grosserer, alkoholisme kom ind i billedet. Da jeg traf ham, boede han efter tur hos venner i Holte og tog til takke med min tegnstue til natophold, når ikke bedre muligheder bød sig.

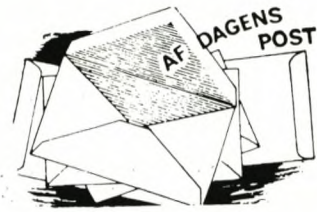
Det var musikken som bandt os sammen i hans sidste år. Han var en god violinist og en glimrende dirigent for de amatørorkestre, hvor jeg har hørt ham. Men indtægterne herfra var ret sporadiske. Hvad han kunne skaffe gik i hovedsagen til kone og børn. Fru Zachariassen var kendt som en udmærket musiklærerinde.

Hans sidste tid var på et plejehjem i Holte, hvor jeg besøgte ham. Da var han meget svag.

Det her omtalte polske fangeorkester bestod af nogle af Polens fineste musikere. De henrettedes efter at have udfordret lejrlæderne ved at nægte at spille for den til påske.

Hemming Theisen

Var der KZ-fanger i Dalum-lejren allerede i efteråret 1944?

Det emne har vi drøftet før - og med ringe hjælp fra tysk side; thi den velkendte tyske beskedenhed, når det gælder omtale af visse hændelser under Anden Verdenskrig, blomstrer fuldt ud, når talen falder på Dalum-lejren i de to måneder, før vi ca. 1.000 Neueingammefanger, herunder godt 100 danske, holdt vort indtog dér den 4. januar 1945.

Beskedenheden har tilmed været tilsat en god portion forvirring, der har forledt tyske historikere til stædigt at påstå, at Dalum-lejren allerede sidst på efteråret 1944 husede KZ-fanger. Det har faktisk kostet Morten Ruge meget store anstrengelser at få dem til at indrømme deres fejl og få rettet det skriftlige materiale, der bl.a. står til rådighed for politikerne i Bonn. Hvilket alt sammen, beskedenhed, forvirring og stædighed, måske kunne skyldes, at den til grund liggende forbrydelse til en afveksling ikke blev udtænkt af SS, men af højststående, ordinære militærchefer: Menneskejagten i Rotterdam 10.-11. november 1944, hvorunder 52.000 mænd i aldersgruppen 17-40 år blev indfanget på gader og i hjemmene, hvorefter de fleste blev deporteret til tvangsarbejde i Tyskland.

Værnemagtens overkommando var bekymret for de mange tusinde civile i de hollandske kystegne, der kunne blive en trussel for de i forvejen hårdt pressede tyske styrker, hvorfor man bad om og fik tilladelse til den store razzia i Rotterdam (og Schiedam). Ved et af tilfældets luner er netop denne korrespondance bevaret og skyldspørgsmålet altså hævet over diskussion.

Op mod 10.000 af de fangne hollændere blev placeret i arbejdslejre i Østholland. Re-

sten fordeltes til lejre og mindre steder over hele Tyskland, herunder Dalum-lejren, der fra 18. november til sidst i december 1944 husede op til 3.000 af disse fanger, som man forsøgte at få til at arbejde på tankgrave m.v. Mange af dem havde end ikke nået at få ordentligt fodtøj eller overtøj med, og indkvarteringsforholdene var yderst primitive. Der var mangel på alt. Tyskerne har næppe fået meget arbejde ud af disse fanger. Tabstallene kender vi endnu ikke, ligesom vi ikke med sikkerhed ved, om nogle af disse fanger, som deres kolleger i Rheine, blev solgt på en slags slavemarked.

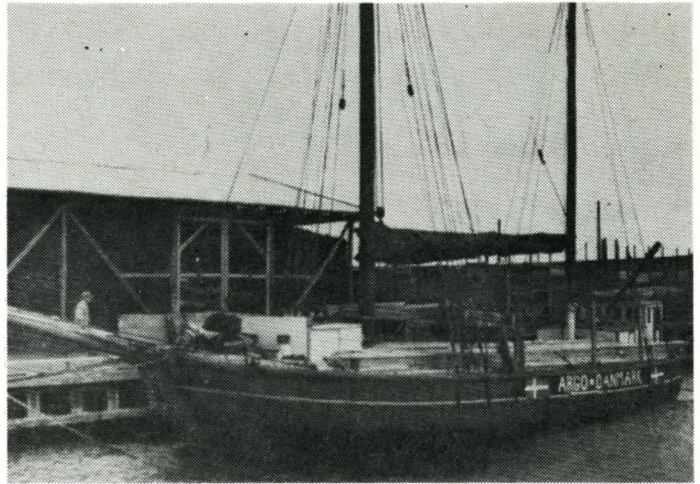
Det hollandske Rijksinstituut voor Oorlogsdocumentatie besidder en masse dokumentationsmateriale, men man må selv foretage sine undersøgelser på stedet. De ovenstående oplysninger stammer fra dr. B.A. Sijes' redegørelse for november-razziaen som helhed, hvori Dalumlejren og slavemarked kun er detaljer. Statsbiblioteket i Århus har værket: Monografieën Nr. 4:1951: De Razzia van Rotterdam 10-11 November 1944. Af B. A. Sijes.

Men vi kan da drage et par konklusioner. For det første skal nutidens grænseoverskridende historikere ikke tro, at det tyske terrorapparat ikke formåede at udfolde sig selv i krigens sene stadier. Lad så være, at de fra deres selvtillstrækkeligheds elfenbensstårne mener at kunne se bort fra de vidnesbyrd, vi gamle fanger endnu repræsenterer; men der eksisterer altså fortsat en dokumentation, som er svær at komme uden om, også for nutidens historikere.

Dernæst - og os direkte vedkommende: Jo, der var fanger i Dalum-lejren i efteråret 1944, ligefrem til kort før vor ankomst; men nej, de var ikke KZ-fanger, men en del af een af de forbrydelser, der for altid sidder som en uafvaskelig plet på den tyske værnemagts renommé.

Georg Schlätzer
NG 68.409

Skibet »Argo«, der reddede Christmas Møller

M/S Argo, der bragte Christmas Møller til Sverige i 1942.

Har med stor interesse læst redaktør Johs. Rasmussens artikel i Pigtråd/Gestapofangen nr. 4, aug. 92, ang. da flåden sænkede sig selv den 29. august 1943.

I artiklen nævnes professor Brinley Tomas ord, næsten de samme som Winston Churchill sagde i 1940: De danske søfolks indsats ude på verdenshavene - er det vigtigste og det mest positive, set med de allieredes øjne, når talen kom på Danmark.

Herhjemme var de danske søfolk og fiskere også vigtige, og her kan jeg nævne noget fra min egen by, der i korte træk lyder sådan: Galeasen »Argo« af Kolding.

Da jeg kommer fra kulturcentret i Lunderskov med Kolding som havneby, hvor jeg også har gået i skole, falder jeg over noget vedrørende flugten til Sverige under krigen 1939/45. Jeg var selv i allieret krigstjeneste i England fra 1940, kom hjem i 1946.

I første omgang drejer det sig om den 29. august 1943, hvor Statsministeriet ønsker at markere 50-året for denne dato. Mange af flådens skibe blev sænket og mange stak af (13 skibe). Vi fik et forretningsministerium. Jøderne startede flugten til Sverige, og det blev til over 6000, alt ved hjælp af søfolk, fiskere og frihedskæmpere.

Den danske Brigade i Sverige kom i gang. Her var der 4759 den 5. maj 1945.

Mange i Kolding ved nok, hvilket skib jeg mener. Det var galeasen »Argo« af Kolding. Kendingsbogstaver OUP-E, brt. 55, bygget i Sverige 1896. Argo sejlede mest med moler til de forskellige fabrikker også i Sverige. Skipperen hed P. V. Schmidt og var fra Kolding. Letmatrosen Egon Vejle-Petersen var med. Her skal vi tilbage til 1942.

Christmas Møllers flugt foregik ret dramatisk med »Argo« til Sverige. John Christmas Møller havde været handelsminister fra 8. juli til 3. oktober 1940, men blev afsat af tyskerne. Så havde han kun en tanke, og det var at komme til England. Vi manglede netop en politiker som Christmas Møller i London, men at det gik godt, er et under.

Planen blev lagt af frihedskæmpere og de mange venner, Christmas Møller havde, altså også venner i Kolding. Jeg ved, at mine forældre i Lunderskov havde min fætter Ole (fra København) skjult i kælderen. Måske var han med i planlægningen, jeg ved det ikke.

John Christmas Møller samlede det, han skulle bruge, og sammen med sin kone Gertrud og sønnen John (kaldet Lille John) tog de toget til Middelfart. Med bil, af man-

Hvordan fungerer Bernadottegården?

ge omveje op til Aggersund midt i Limfjorden. Argo var lastet med moler til Göteborg. Papirerne var i orden, og alle tre blev gemt i moleret i lasten. Også skipperens kone kom med som kok samt deres to-årige søn.

I Hals blev Argo undersøgt af tyskerne, men de fandt intet, papirerne var i orden. Den 2. maj 1942 kom Argo i god behold til Göteborg, også med sit moler. Danske modstandsfolk modtog Christmas Møller og frue samt sønnen John med stor glæde i Göteborg. Familien tog turen til Stockholm, og den 6. maj 1942 kom de pr. fly til Leuchard i Scotland. En meget dramatisk rejse og meget farefuld.

Først den 14. maj 1942 holdt Christmas Møller sin første tale i BBC, London, vel i første række for at dem, der havde hjulpet til flugten, kunne nå at dække sig.

Et sørgeligt tilfælde var det dog, at Lille John (var vel 16 år under flugten) blev skudt i Tyskland som engelsk soldat.

Sidst, skipper P. V. Schmidt og letmatros Egon Vejle-Petersen blev den 17. juli 1942 idømt henholdsvis 6 og 3 års fængsel (ifl. Politiken) grundet familien Christmas Møllers flugt med galeasen Argo af Kolding. Argo blev solgt til en fra København og kom til at hedde Askholm af Hirtshals.

*Bent Ørberg
skibsfører*

*

Der er ikke noget så let som at finde fejl hos andre - det kræver hverken talent, hjerne eller personlige afsavn.

*

Det er en viljesag at have det rart med hinanden

(Marlie Wærum, mor til Edith Guillaume, i generations-dialog i Politiken).

Af Mogens Henrik Nielsen, Roskilde. Medlem af bestyrelsen

Det centrale i Bernadottegårdens daglige liv er naturligvis beboerne og daghjembrugerne. Blandingen af gamle modstandsfolk og pensionister fra Roskilde gør, at Bernadottegården ikke er, hvad man forstår ved en almindelig ældreinstitution.

Mange af beboerne - ikke mindst de gamle modstandsfolk - er stærke, gode til at stille krav, tage et ansvar og være med i husets liv. Det giver en - for det meste - god dialog mellem beboere og personale.

Flere beboere har et udtalt behov for såvel fysisk som psykisk pleje. Udviklingen har gjort, at man i dag skal have et stort behov for pleje, hvis man skal have en plads på et plejehjem eller i en beskyttet bolig. Det betyder et stort og voksende arbejde for personalet. For at imødekomme det specielle behov, som flere gamle modstandsfolk har, er der bevilliget en ekstra normering på 56 timer om ugen - kaldet KZ-timer.

**Aftensygeplejerske
Ebba Lindquist (66):**

Jeg er jo så gammel, at jeg tydeligt husker besættelsen med dens angst og usikkerhed og gisninger om, hvad der egentlig foregik, men ikke specielt noget om koncentrationslejre. Jeg husker derimod, at min mor efter krigen ofte talte om, hvordan de mennesker, der overlevede lejrene, mon egentlig havde det efter deres oplevelser.

Om det kræver en særlig viden at pleje og omgås de gamle modstandsfolk? Nej - jeg tror, at det vigtigste er kærlighed og forståelse for sine medmennesker. Det er vigtigt, at personalet kender til, hvad der skete under besættelsen og hvad modstandsfolkene måtte igennem, både mens de kæmpede, og mens de var i fængsel eller lejre.

Mange tidligere KZ-fanger lider i dag af det, man kalder et KZ-syndrom, som er en psykisk og fysisk følgevirkning af deres ophold i de tyske KZ-lejre. Det kan give sig udslag i mareridt og søvnløshed. Psykisk ustabilitet og vanskeligheder med at tilpasse sig dagligdagen, og som for nogle har betydet familiære problemer og/eller et stort alkoholforbrug.

Derfor har vi som personale brug for kærlighed og forståelse i vort daglige arbejde. Hertil bidrager Robert Mangaards foredrag for alle nyansatte samt alle elever om sine oplevelser som gestapofange i fængsel og KZ-lejr, og som er med til at give større forståelse for besættelsestiden og dens følger. Ligeledes får alle nyansatte tilbudt at låne læge Henrik Nielsens bog: »Dødelighed og invaliditet blandt danske modstandsfolk deporteret til nazistiske koncentrationslejre«, hvori han beskriver KZ-syndromet.

Det er godt, at der er et sted, hvor de gamle modstandsfolk kan være sammen i minderne, både i hverdagen og ved højtideligholdelsen af besættelsens mindedage; men jeg tror ikke, at der skal være så mange, at de dominerer. De skal også have en side af dagligdagen, hvor nutid og fremtid er i focus og kunne forstå, at også andre kan have store problemer at slås med.

Da jeg kom hertil for 14 år siden, havde vi mange problemer med alkohol, og der var tit uro om aftenen. Jeg kunne den gang opleve et modsætningsfor-

Det opvarmede terapibassin

Der koges klejner

hold mellem de gamle modstandsfolk og andre beboere.

I dag er her betydeligt roligere. Selvfølgelig kan der være sager, som kan være svære at tackle, og hvor det kan være vanskeligt at udføre den nødvendige sygepleje. Det er derfor også godt, at vi har de ekstra plejetimer, som giver os mulighed for at forebygge; giver os tid til en samtale, når der er behov derfor.

Glad for 14 år på Bernadottegården

Jeg har været glad for de 14 år sammen med beboerne på Bernadottegården, både de tidligere modstandsfolk og de andre. Den daglige omgang med beboerne og markeringen af mindedagene har været med til at forstærke det indtryk, at den indsats, der blev gjort under besættelsen, var med til, at Danmark fik lov til at være et frit og selvstændigt land, hvad jeg er meget taknemlig for. Jeg vil derfor ønske for Bernadottegården og dens beboere, at den må bevare sit særpræg som et godt sted for gamle modstandsfolk. Et sted, hvor man holder traditioner og mærkedage i hævd.

I alt er der ansat 25 forskellige personalegrupper i huset. Foruden de nævnte til pleje og behandling har Bernadottegården sin egen administration, som varetager alt vedrørende bogholderi og lønninger. Den tekniske afdeling sørger for vedligeholdelse af bygninger og udvendige arealer.

Men uden mad og drikke...

Køkkenet er her - som på lignende institutioner - en

meget vigtig afdeling. Alt, hvad der vedrører hygge og socialt samvær, har som regel noget med bordets glæder at gøre. Derfor er det også godt, at køkkenets personale både er fleksibelt og imødekommende over for beboernes ønsker - som f.eks. specielle fødselsdagsmiddage.

Økonoma Kirsten Skjold Rasmussen:

Køkkenet er en stor arbejdsplads med mange udfordringer. Vi er mere end 20 personer, ikke alle på fuld tid, som hver dag skal sørge for mad - ikke alene til beboere, men også til daghjembrugere og personale i cafeteriet, hvor man kan købe morgenmad og senere på dagen middagsmad eller smørbrød, kaffe og andre drikkevarer. Cafeteriet er åbent for beboere, daghjembrugere, personale og gæster.

Vi er også med til at dække mange Roskilde pensionisters madbehov. Det betyder, at vi hver dag laver ca. 220 portioner varm mad, hvoraf 125 sendes ud af huset. Det er meget individuelt, hvad de enkelte får, idet vi laver diabetes - skånekost - diætkost - afvejet »minus-sukker-kost« - store og små portioner.

Samtidig er vi uddannelsesplads for køkkenassistentelever, som her får den praktiske del af deres uddannelse.

Plejhjemsbeboerne får fuld kost, mens beboerne i de beskyttede boliger kan vælge, om de vil holde sig selv med kost, eller om de vil købe maden her. Når en beboer har fødselsdag, kan han/hun vælge en fødselsdagsmiddag efter eget ønske for sig selv og den blok, man bor i.

Ligeledes nyder mange fangeformationer godt af køkkenets fine og veltillavede mad, når de holder deres arrangementer på Bernadottegården.

Beboerne har et behov for et socialt liv; men det er de færreste, som har mulighed for at deltage i det sociale liv udenfor Bernadottegården. Derfor er det vigtigt, at disse tilbud bliver givet inden for Bernadottegårdens rammer.

Heldigvis er der mange medarbejdere, der kan se denne nødvendighed, og som både kan og vil yde noget - også uden for den normale arbejdstid.

Venneforeningen, Bernadottegårdens Venner, er altid parat til at give en hjælpende hånd, hvor situationen gør det nødvendigt. Det kan være til hjælp til udsendelse af »Bernadotteposten« eller en hjælpende hånd på indkøbs-ture.

Udflugter og ferieture er en vigtig del af det sociale liv.

Der arrangeres normalt to ferieture om året, hver på 5 dage. Det kan f.eks. være en tur til Himmelhjergegnen. Sædvanligvis er der ca. 30 deltagere, hvoraf 8-10 medarbejdere og resten beboere og daghjembrugere. Med et hotel som udgangspunkt arrangeres der udflugter til egnens seværdigheder med et hyggeligt madstid midt på dagen og så »hjem« til dagens vigtigste punkt - det sociale samvær, hvor man om aftenen mødes til hyggeligt samvær med sang og masser af kaffe.

For personalet er turen ingen ferie. De skal stå til rådighed alle døgnets 24 timer; men sammenholdet mellem beboere og personale bliver stærkt på en sådan tur - til glæde for alle.

Beboer Hans V.

Rasmussen (72):

Jeg har en beskyttet bolig, og jeg er glad for at være her. Jeg føler en tryghed, og det er noget af det vigtigste. Personalet forstår KZ'ernes problemer - man kommer på bølgelængde med dem.

Min baggrund for at komme her? Den er ikke så meget forskellig fra andres. Jeg stammer fra Svendborg - stod i lære som former på jernstøberiet - kom med i illegalt arbejde - blade og sabotage. Arresteret på grund af

en stikker, Poul »Tysker«. Efter ubehagelige forhold på Husmandsskolen i Odense sendt via Vestre Fængsel i København til Horserød og derfra til Frøslev. Jeg måtte sige farvel til min bror, som kom på transport til Tyskland, hvor han døde.

Efter 5. maj havde jeg svært ved at komme ind i arbejdet - det var hårdt arbejde. Kom til København og arbejdede på B&W i støberiet i 24 år, men måtte skifte arbejde på grund af svigtende helbred. Det var træthed, mavebesvær og andre tegn på KZ-syndromet. Stoppede som 62-årig og kom så i 1986 her til Bernadottegården.

Man kan samtale om problemerne

Som sagt, der er et tillidsforhold mellem beboere og forstander/personale. Man kan tale om problemerne. Vi har stor indflydelse på vores hverdag. Der bliver ikke trukket noget ned over hovedet på os. Vi har blokmøder og fellesmøder, hvor man drøfter problemerne. Beboerforeningen er også meget aktiv.

Der er en god tone mellem ledelse og personale, hvoraf mange har været her i mere end 10 år. Vi kender dem godt, især fra udflugterne. Det drejer sig om 5-6 dages ture forår og efterår. Vi vælger et område, vi kunne tænke os at besøge. Det bliver grundigt undersøgt i forvejen, f.eks. om adgang for kørestole.

Jeg har været med på tur til Bornholm - Fåborg - Silkeborg - Skagen. Man kommer tættere ind på beboerne fra de andre blokke og ligeledes på personalet, når vi er sammen hele døgn.

Så er der de små ture. Indkøbsture - en tur til Louisiana, hvor vi kun skal betale benzinen til beboerbussen. Andre ønsker opfyldt, hvis det er muligt.

Den praktiske side af min tilværelse? Jeg er på fuld kost, det er rarest, så spiser jeg sammen med andre beboere i blokken. Jeg har hjemmehjælp. Jeg kører selv min økonomi. Det fungerer godt. Det ville være godt med lidt mere fast personale; men det lader sig nok ikke gøre.

Der er dage, hvor vi mindes, og dage, da vi fester

Så er der de dage, vi ikke kan springe over, når man bor og arbejder på Bernadotte-

Træk af Socialministeriets arbejde under besættelsen

Af departementschef H. H. Koch i samarbejde med fuldmægtigene Svend Hansen og Finn Nielsen

For jødernes vedkommende havde en privat komité med professor Ege som drivkraft straks iværksat et omfattende hjælpearbejde. Oprindeligt afsendtes kun beklædningspakker, da de tyske myndigheder ikke ville give tilladelse til levnedsmiddelforsendelser, men da det snart viste sig, at private levnedsmiddelpakker, der forsøgsvis var blevet afsendt, nåede velbeholdent frem, organiseredes et effektivt system af faddere, der månedligt afsendte pakker til de deporterede jøder. Dette hjælpearbejde støttedes underhånden med betydelige økonomiske bidrag fra socialministeriet, hvorved komiteens opgave lettedes, idet det i adskillige tilfælde blot var nødvendigt for den at skaffe »faddere«, der lagde navn til en gavepakke, men ikke behøvede at bære den hermed forbundne økonomiske byrde.

Nu to pakker månedlig til hver af jøderne

Efter at to danske repræsentanter (fra udenrigsministeriet og sundhedsstyrelsen) i juni 1944 havde aflagt besøg i Theresienstadt, godkendte tyskerne dog, at hovedparten af de deporterede jøder fik tilsendt to månedlige pakker, og disse forsendelser henlagdes derefter under Røde Kors. For en mindre del af de deporterede ville tyskerne imidlertid ikke godkende sådanne forsendelser, og for denne kategoris vedkommende fortsatte komiteen med ministeriets støtte sine illegale forsendelser.

Den 23. november og den 19. december 1943 samt den 20. januar 1944 foretog tyskerne påny gruppedeportationer af danske mænd og kvinder. Mændene førtes til Sachsenhausen og kvinderne til Ravensbrück. Med udgangs-

punkt i de indvundne erfaringer fra de deporterede kommunister etableredes der såvel ved disse deportationer som ved de senere deportationer, der navnlig tog fart efter 15. september 1944, omgående afsendelser gennem Dansk Røde Kors af standardpakker med levnedsmidler og beklædning. I begyndelsen afsendtes 2 levnedsmiddelpakker månedligt, senere forhøjedes antallet til 3, og uanset at tilladelse til denne tredje pakke ikke kunne opnås fra de tyske myndigheder, nåede de fleste af disse pakker frem til hovedlejrene.

Hvad var der i en standardlevnedsmiddelpakke

En standardlevnedsmiddelpakke bestod gennemsnitlig af følgende:

- 3/4 kg sukker
- 1 kg spegepølse
- 1 kg ost
- 1/2 kg knækbrød
- 1/4 kg rugkiks
- 1 ds. brislinger
- 1 ds. makrel
- 1 ds. svinækød
- 1 stk. sæbe
- 20 bouillonterninger.

Efter hjemkomsten fra Neuengamme har en af de deporterede, der under lejropholdet var blevet gode venner med en fransk ernæringsfysiolog, oplyst, at franskmændene havde udregnet, at en enkelt sådan pakke indeholdt en lige så stor næringsværdi som lejrmanden til en mand i en hel måned.

Herudover vedlagdes en gang om måneden en tobaksration på 30 cigaretter og 100 g tobak. Efter nogen tid forhøjedes cigarettildelingen til 100 stk. pr. måned og senere - da man i januar 1945 blev klar over, hvilken uhyre betydning cigaretterne havde som bestikkelsesmiddel og værdifaktor - til 2-300 stk. månedligt.

Da mange af de deporterede ofte var kommet af sted uden tilstrækkelig beklædning, og da man ret hurtigt bragte i erfaring, at det sjældent var til nogen større nytte

at være godt påklædt hjemmefra, idet de interneredes tøj ofte blev frataget dem ved ankomsten til en tysk koncentrationslejr og ombyttet med tyndt og dårligt fangetøj, satte man fra socialministeriets side i samarbejde med handelsministeriet meget ind på at få tilvejebragt og afsendt beklædningspakker så omgående som muligt efter deporteringer.

Nu også forsendelser af beklædningspakker

En sådan standardsbeklædningspakke indeholdt i reglen:

- 1 stortrøje
- 1 par benklæder
- 1 sweater
- 1 skjorte
- 2 sæt undertøj
- 1 par vanter
- 1 halstørklæde
- 1 skihue
- 1 par støvler
- 1 par hjemmesko.

Mest brug for støvler i nr. 45-50

Det var selvfølgelig ikke altid nemt at ramme de rigtige størrelser, men som regel klareredes problemet ved ombytning i selve lejren. Såvidt vides blev der kun i et enkelt tilfælde skønnet alvorligt forkert, nemlig ved forsendelsen af støvler til politifolkene. Det viste sig nemlig, at der var langt flere politifolk, der brugte numrene 45-50, end man havde regnet med, og fejltagelsen måtte derfor berigtiges så hurtigt, det lod sig gøre.

Foruden levnedsmidler, beklædning og cigaretter afsendtes efter forhandling med Sundhedsstyrelsen regelmæssigt vitaminpræparater, medicinalvarer og instrumenter gennem Dansk Røde Kors.

Der dannes hjemlige komiteer

De pårørende til de deporterede i Stutthof og Sachsenhausen dannede ret hurtigt komiteer, der i tidens løb havde talrige forhandlinger med myndighederne og viste sig at være af meget stor betydning som kontakter såvel til de øvrige pårørende som til de deporterede, hvorfra der dog en

gården. Mindedagene fra besættelsen. 9. april - 29. august - 4. og 5. maj. Dage, som har en særlig betydning, især for de gamle modstandsfolk - hvor vi mindes. Dage, hvor vi fester. Disse dage begynder med, at vi mødes ved Folke Bernadottes Minde-eg, hvor der lægges en blomst, synges en eller flere sange og måske hører på en tale. En dag, hvor tankerne går tilbage til de kammerater, der ikke kom med hjem.

4. maj er noget særligt. Uanset vejret tager vi til Mindelunden i Ryvangen så mange, som har lyst og kræfter til det. Beboere og personale. Der lægges en buket på henrettelsespladsen, og efter højtideligheden kører vi hjem, hvor vi modtages med en lysallé og lys i alle vinduer. Vi synger og får et stykke mad, inden vi skilles.

Bernadottegården brugere er glade for at feste. På husets fødselsdag får man om aftenen en lækker middag, hvorunder der er underholdning af en god kunstner. Så mange som muligt af beboerne deltager, selv om det kan betyde, at der ryger en fridag for personalet.

Sidste vinter holdt man en vellykket nostalgifest, hvor deltagerne blev underholdt af en gruppe beboere og personale, som havde pustet liv i nogle af de gamle kendte revyviser. Bagefter var der dans til et lokalt jazzorkester, som et af bestyrelsesmedlemmerne er medlem af.

I det hele taget prøver bestyrelsen at deltage så meget som muligt i, hvad der foregår i huset. Det gælder ikke alene det administrative, som den er valgt til at tage sig af, men også det daglige liv. Den prøver på at være synlig, og ser det som en vigtig opgave at være noget for alle beboere og brugere.

Vi skal videreføre Bernadottegården i den ånd, som dens »fædre« havde tænkt - et hjem for Roskildepensionister og gamle modstandsfolk, hvor man holder traditionerne fra besættelsestiden og frihedskampen i hævd.

Mogens Henrik Nielsen
Medlem af

»Gårdens« bestyrelse

gang imellem kom breve og brevkort. Efter ministeriets tilskyndelse dannedes derfor komiteer for næsten alle koncentrationslejre, hvori der hensad danske statsborgere, og med dem alle lykkedes det at tilvejebringe et udmærket samarbejde. Navnlig Stuthofkomiteen fik en stor betydning, idet brevcensuren ved denne lejr var forholdsvis lempelig, og adskillige ønsker fra de deporterede på denne måde nåede frem. Havde en enkelt deporteret således fremsat ønske om fremsendelse af en eller anden ting, og havde man indtryk af, at dette var udtryk for et mere generelt ønske, blev den pågældende ting ikke alene afsendt til alle i vedkommende lejr, men i det hele til alle deporterede i samtlige lejre.

Pakkernes indhold varieres

I tidens løb blev der sendt adskillige pakker af det mest forskelligartede indhold til de internerede; som eksempler skal her blot anføres sådanne ting som brevpapir, insektpulver, fyrtøj, rygsække, syartikler, spisebestik, madskåle, toiletpapir, seler, livremme og neglerensere.

Da disse forsendelser blev betragtet som en statsopgave, medførte det, at mange pårørende fik en følelse af, at de ikke gjorde noget for de internerede. Det aftaltes derfor med komiteerne, at de pårørende skulle have lejlighed til hver måned som almindelig postforsendelse at afsende en opmuntringspakke til de deporterede indeholdende bolsjer, marmelade, småkager og æbler. For at alle de pårørende kunne blive i stand til at afsende en sådan pakke, aftaltes det dog samtidig, at staten månedlig skulle refundere de pårørende et beløb af 10-15 kr. for denne forsendelse.

Udekommandoerne blev et stort transportproblem

Igennem hele perioden var transporten et alvorligt problem, men kritisk blev situationen først i september-oktober 1944, da det tyske transportnet begyndte at bryde sammen, og hvor samtidig de store deporteringer begyndte at finde sted. Ikke mindst deporteringen af det store antal politifolk bevirkede, at man

herhjemme fra måtte lægge transporten helt om, således at denne fremover fortrinsvis måtte foregå med biler, der blev indkøbt og stillet til Røde Kors' disposition. På denne måde havde man tillige sikkerhed for, at forsendelserne kom frem til hovedlejrene. Desværre lykkedes det aldrig, trods energiske fremskud overfor de tyske myndigheder, at opnå tilladelse til at foretage den videre transport fra hovedlejrene til udekommandoerne, og resultatet var derfor ofte, at de internerede i selve hovedlejrene var relativt godt forsynede, mens de internerede i udekommandoerne sjældent fik regelmæssige forsendelser, og de forsendelser, der kom frem, var i mere eller mindre dårlig stand.

Da de deporterede i Stuthof-lejren på grund af krigsbegivenhederne blev evakuerede fra denne lejr omkring 1. februar 1945 og sendt på march mod vest, fik ministeriet en alarmerende meddelelse om, at supplerende levnedsmiddelforsyninger til disse deporterede var i allerhøjeste grad påkrævede. Med bistand fra Bornholms amt lykkedes det med timers varsel at få overtalt nogle fiskere til med deres kuttere at gå til Stettin og Statmünde, hvorefter en embedsmand fra konsulatet i Stettin pr. lastbil forsøgte at nå frem til de deporterede. Desværre lykkedes det kun at komme i forbindelse med en lille gruppe af dem.

Som nævnt medførte navnlig deporteringen af politifolkene store problemer, men ved bistand fra handelsministeriet og brancheforeningerne lykkedes det i løbet af forbløffende kort tid at få den nødvendige beklædning skaffet til veje og afsendt. Efter en opgørelse, der på daværende tidspunkt blev foretaget af Direktoratet for Vareforsyning, medgik omtrent et kvartals tekstilproduktion til det danske hjemmemarked til at forsyne politiet med beklædning.

Medens det således i vidt omfang lykkedes at få forsendelser igennem til de internerede i de tyske koncentrationslejre, medførte en streng overholdelse af det tyske fængselsreglement, at det så

godt som aldrig lykkedes at få levnedsmiddelforsendelser frem til de danskere, der sad i de tyske fængsler. Pakker, der forsøgsvis blev afsendt til samtlige danskere i disse fængsler, blev enten beslaglagt eller sendt retur. Alligevel lykkedes det dog ad forskellige veje og navnlig gennem de norske og danske sømændspræster i Hamborg at få smuglet vitaminpræparater, toiletartikler og af og til cigaretter frem til de fængslede.

Evakueringen af KZ-fanger ministeriets mest usædvanlige opgave

Den mest usædvanlige opgave, som socialministeriet blev stillet overfor under krigen, var vel imidlertid transporterne fra Tyskland og overførelserne til Sverige af danske og norske koncentrationslejr-fanger og i forbindelse dermed af mange tusinde kvindelige fanger af andre nationaliteter.

Bortset fra det store diplomatiske arbejde, der dannede baggrunden for denne indsats, der fandt sted fra slutningen af 1944 og indtil kapituleringen, var der tale om en transportopgave, som bl.a. på grund af krigssituationen i Tyskland - og for så vidt også herhjemme, hvor sabotagen mod jernbanerne lagde hindringer i vejen - og forsyningsforholdene var meget vanskelige at gennemføre.

Tanken om at hjemføre danske og norske internerede fra Tyskland havde som naturligt er, beskæftiget mange sind, lige siden de første deportationer havde fundet sted, men det var egentlig først, da socialministeren fik en henvendelse udefra, nemlig fra admiral Hammerich, der senere skulle blive et af ofrene ved bombardementet af Shellhuset den 21. marts 1945, at man i ministeriet for alvor begyndte at drøfte problemet.

Admiral Hammerich og hans frue drøftede allerede i 1943 med de norske præster, der var stationeret i Tyskland, planer om en senere hjemførelse, oprindeligt alene af norske internerede, senere også af danske, men først i december 1943 og januar 1944 kom der rigtig fart i arbejdet. Admiral Hammerich lod via

Sverige forespørge hos den norske regering i London, om man ønskede et arbejde af den omhandlede art sat i gang fra dansk side, og allerede i februar 1944 kom der meddelelse om, at man med glæde ville tage imod et tilbud om dansk bistand ved afhentningen af de norske deporterede. På dette tidspunkt henvendte admiralen sig i socialministeriet og pegede på den opgave, der forelå.

De første mere officielle forhandlinger førtes i Stockholm mellem den norske minister Ditlev og admiral Hammerich medio april 1944, og admiral Hammerich havde allerede dengang planlagt, at der her i landet i al stilfærdighed og naturligvis uden nogen som helst offentlighed skulle tilrettelægges rammerne for et dansk hjælpekorps eller, som det kaldtes i den første periode, Jyllandskorpset. I juli 1944 var admiralinde Hammerich og en embedsmand fra socialministeriet samtidig i Stockholm, og der blev da overfor den kgl. norske regering i London givet udtryk for et forslag om, at de samme kræfter, der stod bag det danske hjælpearbejde i Norge, også ville tage opgaven op med hjemsendelse af de norske fanger fra Tyskland. Man gav en løselig skitsering af, hvordan man havde tænkt sig hjælpekorpsets sammensætning og opgaver løst, og pegede navnlig på, at Danmark havde de bedste geografiske betingelser for at løse opgaven hurtigt, når omstændighederne kunne tillade det. Fra den norske regering i London modtog man en skrivelse, hvori der blev udtrykt taknemmelighed og glæde for forslaget. Sidenhen var man i stadig kontakt med de norske myndigheder, der iøvrigt selv havde etableret en vis hjælpeorganisation i Norge. Forhandlingerne afsluttedes formelt, da admiral Hammerich og socialministeriet den 23. februar 1945 kunne acceptere et af den kgl. norske regering fremsat forslag, der gik ud på:

Den kgl. norske regering fremsatte forslag til redningsplan

1) at begge landes repatrieringsorganisationer ville tage sig af hjembringelsen af såvel

danske som norske krigsfanger og politiske fanger,

2) at vi ville søge at bringe de nordmænd, vi kom til at tage os af, så hurtigt som muligt til Ramlösa, hvor de ville blive overleveret til den norske repatrieringsorganisations forsorg,

3) at Det norske Hjælpekorps ville føre befriede fan-

ger til Ramlösa, hvorfra de så hurtigt som muligt skulle sejles over Øresund, hvor vi ville sørge for at organisere deres modtagelse og videre forsendelse til deres respektive hjemsteder, og

4) at det var forbeholdt såvel den danske som den norske regering at begære spørgsmålet om godtgørelse

for økonomiske ydelser, der måtte opstå i medfør af punkterne 1-3, gjort til genstand for senere forhandling med det andet lands regering.

Disse planer tog - som det vil ses - sigte på den situation, der ville opstå ved afslutningen af krigen, men forholdene udviklede sig jo på en sådan måde, at planerne, som

de var udformet, ikke blev realiseret. Alligevel havde disse forarbejdet deres meget store værdi derved, at man ikke stod uforberedt overfor den opgave, der senere kom til at foreligge.

Fortsættes i næste nummer.

FORENINGERNE

SAMMENSLUTNINGEN

Januar-mødet

Sammenslutningen afholdt bestyrelsesmøde den 18. januar 1993 kl. 14.00 i 4. Maj Kollegiets lokaler på Frederiksberg. Alle foreninger var repræsenteret. Dagsordenen den sædvanlige med undtagelse af Bernadottegården.

Formanden Jakob Jensen bød de fremmødte velkommen, og derefter oplæste sekretæren, Solveig Skjøtt, protokollen, som enstemmigt godkendtes.

Formanden oplyste, at han havde været til møde i 29. august-udvalget, hvor man havde drøftet de arrangementer, der ville blive afholdt omkring mindedagen den 29. august. Det var blevet vedtaget at afholde et »Discount-arrangement« på selve dagen i Mindelunden. Dronningen havde givet tilsagn om at komme til stede. Hjemmeværnet vil stille op med fakler, og Svann Seehusen vil byde velkommen. Der vil eventuelt blive fremsagt en prolog, og der vil blive spillet en trompetsolo. Ligeledes vil der blive fællessang. - Arrangementet forventes at ville vare ca. en halv time. Der er åbent adgang for alle, og foreningerne er velkomne med deres faner. Udvalget har søgt ministeriet om kr. 25.000 til blomster m.v. Det blev endvidere oplyst, at fhv. departementschef Peter Wiese havde sendt forslaget om officiel flagdag den 29. august fremover videre til Folketinget.

Desuden havde Svann Seehusen foreslået et stort demonstrationstog omkring jøderne, racisme og nazismen den 1. oktober i år. Dette for-

slag var der lidt delte mening om, idet man var bange for, at det ville udvikle sig til at blive politisk. Endvidere var forslaget om forhøjelse af hædersgaven sendt videre til ministeriet.

Bladudvalget havde intet nyt at berette. Else Drejer mente girokortene til bladet burde laves om.

Man diskuterede derefter Rekreationsfonden, hvor der for tiden er lavvande. Bernth Johannesson oplyste, at beholdningen pr. 1. januar 1993 var kr. 45.000. I år er der bevilget kr. 16.000. Kr. 13.000 kr. er udbetalt, og 3 ansøgere mangler at få udbetalt deres bevilling. Fonden har i 1992 kun modtaget 25.000 kr., hvor den året før havde fået bevilget 50.000 kr. fra tipsmidlerne.

Om dette emne blev der en længere diskussion. Man havde i årenes løb set lidt stort på det, idet der fra starten havde været ret store beløb at råde over. Derfor havde man ikke helt taget fondens vedtægter alt for højtideligt, idet man også havde bevilget enkerne et rekreationsophold.

Spørgsmålet er nu, om lovene omkring Rekreationsfonden skal overholdes, kan enkerne kun søge hvert 2.-3. år, eller skal pengene bruges til de personer, de er beregnet til? John Nielsen udtalte, at love bliver lavet for, at man skal overholde dem. Formanden mente heller ikke, man bør bryde det vedtagne.

Efter en del snak frem og tilbage, hvor flere mente, at de få midler, der er tilbage, kun skal bruges til tidligere fanger, der er syge, blev det vedtaget at overlade til de 5 rekreationsbestyrelsesmedlemmer at skønne i hvert enkelt tilfælde.

Bernth Johannesson foreslog, at man måske kunne låne af Sammenslutningens kasse, hvis det blev nødvendigt. Ville tage spørgsmålet op på repræsentantskabsmødet.

Ove Laursen meddelte, at der bor 29 personer af »vore« på Bernadottegården i Roskilde, 1-2 er på venteliste.

Jakob Jensen foreslog, at Sammenslutningen afholdt et stort møde den 29. august eventuelt i Rådhusshallen med forskellige kunstnere. Til at arrangere dette blev Jakob Jensen, Lillian Olsen, Birgit Fischermann og Solveig Skjøtt valgt.

Den 16. marts kl. 13.30 afholdes det ordinære repræsentantskabsmøde i Parolesalen.

Næste bestyrelsesmøde berammes til mandag den 22. marts kl. 14.00.

*Solveig Skjøtt
Sekretær*

ERHVERVSHÆMMEDE

Odense afd.

Kammeratskabsaften onsdag den 3. marts var vældig godt besøgt. 27 glade medlemmer hyggede sig fra kl. 18.00 til kl. 23.00.

Kl. 19.30 kom- og tog forsamlingen med storm- Sarisha Mendes med et oplæsningsprogram, der omhandlede morsomme historier af flg: Munchhauses Eventyr, Finn Søborgs Flyvende tallerkner, Benny Andersens, Sko, Storm P.s Telefoner og sidst Morten Korchs Ræven. En stor tak til Sarisha Mendes.

Bestyrelsen vil prøve, at fremtidige kammeratskabsaftener, vil foregå med en eller anden form for underholdning.

K.C.

A·P·MØLLER

På de syv have -
under den syvtakkede
stjerne

Landsstævnet 1993

Landsstævnet 1993 finder sted i Roskilde den 12.-13. juni 1993.

Stævnet er arrangeret af Sjællandsafdelingen med indkvartering på »SCANDIC HOTEL«, Søndre Ringvej 33, 4000 Roskilde og telefon 46 32 45 32.

Til stævnet indbydes alle medlemmer af Landsforeningen samt Jyllandskorpset.

12. juni

Ved ankomst lørdag indkvartering/eftermiddagskaffe m/ kage.

Besøg i Roskilde Domkirke for at se kongegravene.

Kl. 19.00: Middag m/efterfølgende kaffe.

13. juni

kl. 8.00-9.30: Morgenkomplet (Hotellet forlades).

kl. 10.00: Så kører vi til RORUPSTENEN, kransenedlægning. Herefter kører vi til VIKINGESKIBSMUSEET. Efter omvisningen køres til Bernadottegården, hvor stævnet afsluttes med frokost kl. 12.30.

Prisen for at deltage er pr. person i dobbeltværelse kr. 550.- (Drikkevarer er for egen regning).

Skulle der være yderligere spørgsmål, er I meget velkomne til at ringe.

På Landsforeningens vegne
J. E. FINDERUP

Sjællandsafdeling

Generalforsamlingen blev afholdt tirsdag den 30. marts kl. 17.00 på Bernadotte gården i Roskilde med dagsorden ifølge lovene.

På valg var formand Axel Lauritzen, Kaj Schack Grundahl og Hans Ebbe.

Der blev valgt en suppleant samt to revisorer.

Togrejsende blev afhentet pr. bus på Roskilde Station kl. 16.30 og afleveret igen efter generalforsamlingens afslutning.

Foreningen var vært ved et traktement i løbet af aftenen.

9. april 1993:

Vi mødes udenfor Rådhuset i København på trappen kl. 11.15, derefter går vi ind til monumentet, hvor taleren er orlogskaptajn Poul Langballe, herefter kransenedlægning.

Da 9. april falder på Langfredag er Rådhusets kantine lukket. Foreningen har derfor ingen arrangementer andre steder.

5. maj 1993:

Vi mødes ved en mindehøjtidelighed i Helligåndskirken kl. 17.00, hvor pastor Sv. Yttesen forretter den kirkelige tjeneste. Derefter kransenedlægning ved mindesmærket for den ukendte koncentrationslejr fange.

Herefter mødes foreningens medlemmer i Nyropsgade 22, 6. sal (elevatør) til et par stykke smørrebrød og en øl/vand.

Rettelse til referat af general- forsamling

Rettelse til indlæg om generalforsamling fra »Gestapofanger fra Besættelsen«.

I min beretning om vores generalforsamling kom jeg i afslutningen af artiklen til at skrive, at vores dirigent Jakob Jensen holdt en fin tale for Solveig Skjøtt. **Men, men men**, det var Salle Fischermann, der holdt den meget flotte tale for Solveig. Han takkede hende for det meget flotte arbejde igennem 20 år.

Undskyld Salle.

Jørn Jensen
Gestapofangerne
fra Besættelsen

Årsmøde

Landsforeningen af Sachsenhausen fanger i Danmark afholdt landsmøde i Odense den 2. marts 1993.

Mandag den 1. marts samledes medlemmer, venner og kammerater til en festlig sammenkomst kl. 18, hvor der blev serveret en dejlig middag m/vin og kaffe bagefter.

Der var en dejlig stemning, og da formanden Peder Søegård havde budt velkommen gav han ordet til Minna Dahl, som causerede over den gamle sang »Frihed er det bedste guld«.

Ordene vandt genklang i forsamlingen, så ved man her hvad frihed betyder for et godt liv og det enkelte menneske.

En kær gæst Anne-Lise Clausen fra frihedsfonden havde taget turen til Odense. Hun tilbød sin hjælp til kammerater, som havde brug for det, men hun hylder nærhedsprincippet, og vil helst tale med folk personligt i stedet for papir og folder. Hver enkelt sag skal rådgives hver for sig - da det er meget individuelt.

Så har du problemer så, kontakt Anne Lise - hun er

ikke længere væk end telefonen.

Der var også mulighed for en dans og mange benyttede sig af chancen, men alle befandt sig godt i snakkegrupper- og humør manglede man ikke - det fyger om ørerne med vittigheder og slagfærdigheder, så latteren har gode vilkår.

Aftenen var en god optakt til landsmødet, som startede kl. 10.00 næste formiddag.

Efter formanden P. Søegårds velkomst mindedes man årets afdøde kammerater og øjnene blev lidt våde.

Evald Lægteskov blev valgt til dirigent - og det hverv magtede han godt.

Menneskeforagt

Beretningen var delt i 3 punkter P. Søegård gjorde opmærksom på, at alle møder både nationalt og internationalt var omtalt i Pigtråd i udførlige referater.

Det store problem i øjeblikket er Tysklands holdning til KZ-lejrene. Mange steder opsætter man mindesmærker for Stalinismens ofre, hvilket er en hån mod de mennesker, som udstod svære lidelser og livslange eftervirkninger. Nu skal man finde sig i at blive mindet sammen med sine eg-

Alice Kofeod har været foreningens sekretær i mange år. Hun er datter af guldsmed Egon Sørensen, Sachsenhausen 73.088. Han kom hjem med De hvide Busser i 1945. Han døde i 1977 i Odense.

ne bødler. Det er menneskeforagt, så det batter.

Man vil også gerne pynte på historiens rette sammenhæng, man lukker øjnene for, at det er nazismen som var årsag til krigen 40-45.

Man vil gerne gøre Sovjet ansvarlig for alle ulykkerne. Gamle fanger er naturligvis imod, at ungdommen får en forkert opfattelse af den ægte historie. Historikeren Emig, som er opfinder af ovenstående teorier er en arrogant person - hvilket især har fået franske kammerater til at reagere.

Kontakterne til udlandet opretholdes

Kontakterne til udlandet opretholdes, og der har været dansk deltagelse både i Dortmund og Nantes.

I april er der internationalt møde i Sachsenhausen, hvor Lillian Olsen repræsenterer Danmark.

Internationalt er man endes om, at man i 1995 laver et officielt frimærke - et såkaldt befrielsesmærke og ca. 30 lande har givet tilsagn.

PS. mindede os om, at Frøsegløerne vil bruges.

Lillian Olsen har plads i Sammenslutningen, hvor 12 foreninger er repræsenteret, man afholder møde ca. hver anden måned og Anne-Lise Clausen, frihedsfonden deltager også her. Der er en del udvalg, som behandler forskelligt bl.a. bladudvalg, lovudvalg og rekreationsfonden.

Der er ikke mange penge tilbage i sidstnævnte, så man har ansøgt tipsmidlerne og håber på, at det giver pote.

Erstningskrav til Tyskland

Evald Lægteskov forelagde en udtalelse fra lokale afdelinger vedr. erstatning fra Tyskland. Der er grundlag for at søge igen, da den jødiske og sovejetiske stat har modtaget erstatning, og vi er vidende om, at Frankrig også kommer med et krav.

Landsmødet bakkede op om udtalelsen, som forelægges på repræsentantskabsmødet den 16. marts.

Der er kommet et tilbud fra Fredericia afd. vedr. rejse den 4. juli bl.a. til Stutthof, Ravensbrück og Sachsenhausen.

Man har desuden ansøgt tipsmidlerne om et bidrag til en rejse til Rusland i 1994.

Der arbejdes videre med dette, når der foreligger noget mere.

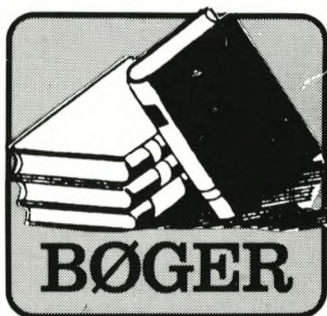
Alle 3 beretninger blev godkendt enstemmigt.

Regnskabet blev omdelt og gennemgået og godkendt enstemmigt.

Der var kommet et forslag til behandling - nemlig en tilføjelse til faneregulativet. Dette blev vedtaget.

Hele bestyrelsen blev genvalgt. Der var intet til punktet evt.

Lægteskov takkede af, og mødet var slut.

Hilsen fra Skaarup

Der foreligger nu en smuk bog, der på 112 sider bringer beretning fra seminaristernes oplevelser i besættelsesårene 1943-45.

Der var 44 elever med i modstandsbevægelsen, og forstanderen, der nu kaldes rektor, har flere gange bedt dem skrive om, hvordan de oplevede besættelsestiden.

Det er blevet en bog, hvor også Karl Otto Meyer fra Flensborg fortæller om, hvorledes han kom over grænsen til Danmark og ind i den sydfynske modstandsbevægelse.

En af eleverne var af jødisk herkomst og skriver om sin flugt til Sverige.

Bogen bringer også daværende forstander Th. Egebæks skildring af besættelsesårene.

Skaarup Seminarium havde den lykke, at ikke en eneste elev eller lærer svigtede skolens gamle danske traditioner.

Prisen 112 kr. for en sådan bog dækker ikke fremstillingsudgifterne. Den billige pris skyldes, at tidligere elev Anders Poulsen har opnået en del tilskud fra forskellige fonde.

F-k.

To meningsløse krige - og dog?

»2. verdenskrig: bind 19.: Findlands krig« 144 sider. 199.- kr. Lademanns forlag.

I forlaget Lademanns udmærkede serie om 2. verdenskrig er nu udkommet bind 19. Det omhandler Finlands to krige 1939-40 og 1941-44 med Sovjetrusland.

Mærkeligt at tænke på, at da Stalin indgik sin djævelpagt, må man vist kalde det, med en anden brutal selvheriker, Adolf Hitler, så opsagde Rusland den ikke-angrebs-traktat, man på egen foranledning havde haft nogle år med Finland. Sådant handler stormagter ikke så sjældent. Krig? Ja, mærkeligt også at tænke på, at denne bog er trykt og indbundet i Slovenien. Nogle steder går livet videre, så fredeligt det nu kan flaske sig.

Men, altså her fortælles historien påny om det lille Finlands tilsyneladende håbløse kamp med en af verdens stormagter. Det kostede også dyrt, to krige krævede 85.000 finners liv. Og så var der de mange sårede, hvoraf en del blev invalider for livet.

Det positive: at folk bør kæmpe for sit liv. Det reddede i hvert fald Finlands fortsatte selvstændighed.

Og på forbavsende få år rettede landet sig igen. Til et meningsfyldt liv. I stadig vækst.

Johs. Rasmussen

Krigssejler

Omkring 50 år efter mange dramatiske oplevelser under 2. Verdenskrig har Henrik Bødker Knudsen nedskrevet disse oplevelser, han som 15-årig dæksdreng, som matros og senere som styrmand oplevede dem.

En fantastisk hukommelse, med mange enkeltheder, om sine sejlads og de tre torpederinger af de danske skibe, (under engelsk flag indtil december 1943) som han deltog i.

Een af torpederingerne var særlig dramatisk - selv om

HBK fortæller det ret usentimentalt. Skibet ØK's Tasmania fik to torpedoer midtskibs i maskinrummet, og på 30 sekunder brækkede det midt over og sank. Dette er fortalt så livagtigt i kapitel 10, at man selv føler at have været til stede.

Navnene på skibene, byerne og nogle af de andre søfolk er gengivet. Særlig een fremhæver HBK. Een, som var med til at holde »gejsten« oppe hos mange krigssejlere, selv efter de værste oplevelser. Hans navn var kaptajn H. C. Røder.

Der bliver også fortalt om de meget primitive forhold omkring navigation ved konvojsejladt specielt i tåget og usigtbart vejr.

Selv i krigssituationen forstås også, at unge menneskers behov for vin, kvinder og sang, var en naturlig del af landloven. Herom refereres der på en dejlig ukunstlet facon, og for at sætte dette i relief, får vi fortalt på side 106 om en første maskinmester, der ikke forlod sit skib en eneste aften, mens skibet var væk fra Danmark.

Kapitel 6, der handler om en kaotisk lastning i Glasgow, er et kapitel, der virkelig fortæller om HBK's forståelse for også de morsomme episoder, der var med til at holde søfolkene sejlede under vanskelige og farlige vilkår.

Også HBK's kommentar med hensyn til pressens dårlige information om krigssejlerne, kan vi i dag lære meget af.

Om det enorme tab af menneskeliv og materiel får vi også en god indsigt i. Alene mere end 800 danske søfolk mistede livet ved torpederinger, miner, flyangreb eller andre ulykker forårsaget af verdenskrigen. Det er derfor godt, at vi nu, så mange år efter, får opfrisket vor hukommelse, men - og det er endnu vigtigere - at den nuværende generation får et indblik i den tid.

For en god ordens skyld skal det oplyses, at der er mange gode fotos og tegninger, der illustrerer det skrevne.

Frihedsmuseets Forlagsfond skal have stor tak for denne udgivelse af en rimeligt - meget personlig - velskrevet bog.

K. C.

Pigtraad-Gestapofangen

Nummer 2. April 1993

ADRESSE- LISTE

SAMMENSLUTNINGEN AF DANSKE FANGER FRA FRIHEDSKAMPEN 1940-45

Fmd.: Jakob Jensen, Højager 12,
3230 Græsted. 42 29 19 41.
Sokr.: Solveig Skjøtt, Dalsø Park 128, 3500
Lille Værløse. 42 48 56 74.
Kass.: Bernth Johannesson, Jacobysallé 16,
2.th., 1806 Frederiksberg C, 31 31 86 86.
Bestyrelse: Villy Karlsson, Helge Kierulff,
Hans Andersen, Else Drejer, Birgit Fischer-
mann, Ove Laursen, Peter Møller Madsen,
John Nielsen, Birgit Lærche og Lilian Olsen.

BUCHENWALD-KLUBBEN

Fmd.: Hans Andersen, Sløssevej 19, 4894
Øster Ulslev 53 86 55 59.
Kass.: Ernst Steen, Vendersgade 6, 1363
København K 33 12 85 95.
Sommer: Møststien 6, Vester Lyng, 4500 Ny-
købing S. 53 41 01 20.
Odense: Carl Aage Hansen, Kærmindevej
25, 5000 Odense. 66 12 71 99.

Århus: Fmd.: Knud Andreasen, Stenbjerg
Kirkevej 6, 7752 Snedsted. 97 93 83 11.
Kass./sekr.: Niels Vognsen, Stokrosevej 21,
8330 Beder, tlf. 86 93 61 38.

Aalborg: G. Hansen, Østre Allé 47, 9000
Aalborg. 98 12 73 63.

DACHAU-KLUBBEN

Fmd.: John Nielsen, Margrethevej 28, Ejby,
4070 Kirke Hyllinge. 42 40 50 87.
Kass.: Ernst Nielsen, Strandagervej 9, Mun-
kerup, 3250 Gilleleje. Giro 6 45 87 18. tlf. 49
71 86 59.

LANDSFORENINGEN ERHVERVSHÆMMEDE FRA FRIHEDSKAMPEN

Fmd.: Bernth Johannesson, Jacobys Allé 16,
2.th., 1806 Frederiksberg C. 31 31 86 86.
Kass.: Richard Tue Andersen, Randersvej
75, 8200 Århus N. 86 16 92 42. Giro 5 43 27
23.

Omegnsafdelingen:

Fmd.: John Nielsen, Margrethevej 28, Ejby,
4070 Kirke Hyllinge, 42 40 50 87.
Kontoret: Kongevejen 252, 3.sal, 2830 Vi-
rum. 42 85 58 98. Giro 8 81 17 88. Kontortid
for sociale sager: Tirsdag 10-12. Sommerferie:
3/6-31/8.

Esbjerg afd.: Fmd.: Marius Jensen, Jagt-
vænget 22, Hjerting, 6710 Esbjerg V. 75 11 64
18.

Kontor: Centret, Skolegade 54, 6700 Es-
bjerg. Åbent hver onsdag kl. 14-17.

Syddøstjysk afd.: Fmd.: Jens Jac. Jensen,
Ullerupdalvej 217, 2., 7000 Fredericia. 75 92
54 57.

Kontor: Vendersgade 28, tlf. 75 93 29 73,
åbent tirsdag 14-16.

Kolding: Kontor: Staldgården.
Åbent torsdag kl. 14-16. 75 53 18 84.

Odense afd.:

Fmd.: Minna Dahl, Præstegårdsvænget 16,
5210 Odense NV. 66 13 80 10.

Kass.: Ruth Gjersing, L.A. Ringsvej 92, 5230
Odense M, tlf. 66 14 27 16.

Syddjys afd.: Fmd. og konsulent: Hjarne
Ditlevsen, Løkketoften 15, 5700 Svendborg.
Kontor: tlf. 62 20 15 52 (bedst kl. 08.00-
11.00).

Sjællands afd.: Ove Laursen, Moseskræn-
ten 3, Ganløse Bund, 3660 Stenløse 42 18 30
46.

Aalborg afd.: Fmd: Børge Dahl, Herskind-
sgade 9, 9000 Aalborg, 98 12 84 92.

Kontor v/ Børge Jensen, Østerbro 38, 9000
Aalborg. 98 12 16 19. Åbent torsdage 12-17.
Åbent for kammeratligt samvær torsdag 14-
17.

Århus afd.: Fmd. Richard Tue Andersen,
Randersvej 75, 8200 Århus N. 86 16 92 42
Centrets adresse: Skovvangsvej 220, 8200
Århus N. 86 16 91 18 i åbningstiden: Tirsdag
og torsdag kl. 10-12.

LANDSFORENINGEN GESTAPOFANGERNE

Fmd.: Frode Greve Rasmussen, Lyngdalvej
18, 8500 Grenaa, tlf. 86 30 90 76.

Kass.: Else Bentzen, Nørre Boulevard 62,
8900 Randers, tlf. 86 42 69 61, Giro 207 13
04.

Randers afd.: Fmd.: Frode Greve Rasmus-
sen, Lyngdalvej 18, 8500 Grenå. 86 30 90 76.
Kass.: Ejnar Hulten, Møllevej 69, Hornbæk,
8900 Randers. 86 41 81 81.

Sjællands afd.: Fmd.: Axel Lauritzen,
Lundtofteparken 42, 2 tv. 2800 Lyngby.
Kass.: Kaj Schack Grundahl, Tranevej 14,
2670 Greve. 42 90 16 00. Giro 170 30 72.

Århus afd.: Fmd. Edith Johansen, Sand-
kåsvej 2, 8210 Aarhus V, tlf. 86 15 73 15.
Kass.: Henning de Place, Jordbrovej 23,
8200 Århus N, 86 10 17 41, giro 1 27 64 92.

FORENINGEN AF GESTAPOFANGER FRA BESÆTTELSEN

Fmd.: Solveig Skjøtt, Dalsø Park 128, 3500
Lille Værløse. 42 48 56 74.

Kass.: Salle Fischermann, Toftekærvej 28
C, 2820 Gentofte. 31 65 89 90.

HANNOVER-STÖCKEN

Fmd.: Peter Møller Madsen, Sjelør Boule-
vard 12, 2.tv., 2450 Kbh. SV. 31 16 60 98.

Kass.: Carl Adolf Sørensen, Egernvej 24,
8270 Højbjerg. 86 27 23 47.

HORSERØD

Fmd.: Villy Karlsson, Toftekærvej 116, 2860
Søborg. 39 69 86 62.

Kass.: Kaj Birkemose Petersen, Gl. Køge
Landevej 251B, I-dør 2., 2650 Hvidovre. 31
49 20 62.

NEUENGAMME-FORENINGEN

Fmd.: Hans Bøjlund, Påbyvej 36, 6000 Kol-
ding. 75 56 90 49.

Kass.: Søster Lærche, Immerkær 25, 2.tv.,
2650 Hvidovre. 31 75 58 03.

RAVENSBRÜCK-GRUPPEN

Astrid Blumensaadt, Carlsgade 5, 5000
Odense C. 66 12 79 08.

SACHSENHAUSEN-FORENINGEN

Fmd.: Peder Søgård, Amerikavej, 7.4. th.,
1756 København V. 31 23 02 14/55 44 10 32.

Kass.: Emmy Eskildsen, Nansensgade 22,
5000 Odense C. 66 11 92 52.

Odense: Evald Lægteskov, Granparken
128, 5240 Odense NØ. 66 10 24 15.

STUTTHOF-FORENINGEN

Fmd.: Helge Kierulff, Kidhøj 10, 2880 Bag-
sværd. 42 98 11 77.

Kass.: Hertha Berthelsen, Landlystvej 72,
2650 Hvidovre. 31 75 97 13.

THERESIENSTADT-FORENINGEN

Fmd.: Birgit Krasnik Fischermann, Fredens-
vej 1 A, 3, th., 2920 Charlottenlund. 31 63 82
55.

Kass.: Heinz E. Hess, Elverhøjvej 1 C, 2730
Herlev. 44 94 44 41.

Frihedsfondens postadresse er: Æbelø-
gade 1 st, th., 2100 København Ø. Telefon 39
27 35 00. Åbent tirsdag, onsdag og torsdag
kl. 10-15.

FERIEMULIGHEDER:

Anholt: Ejers af De Erhvervshæmmede. 12
senge. Adresse: 4. Maj-huset, 8582 Anholt
by. Henv. til S.E.F. Skovvangsvej 220, 8200
Århus N. Telefon 86 16 91 18, i kontortiden
eller Rich. Tue, 86 16 92 42 (sommerhus 86
55 84 64) Ansøgning om ophold i højsæsonen
skriftligt senest den 1. februar.

Kegnæs: Ejers af Kammeraternes Hjælpe-
fond. Se øverst bladets side 2.

»Nors Hovedgård«: Selvejende institution.
12 senge. Adresse: Hindingvej 38, Nors,
7700 Thisted. Henv.: Alex Bindeballe, 97 98
11 95.

Smidstruphytten: Ejers af Foreningen af
Gestapofanger fra Besættelsen. 4 senge.
Henv. til: Solveig Skjøtt, Dalsø Park 128,
3500 Lille Værløse. 42 48 56 74.